

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH69

Examensarbete i Redovisning på kandidatnivå

VT-2014

Skäl för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar

- en litteraturstudie på nationell och internationell nivå

Författare:

Sarah Jasem

Nina Lennarthson

Kristin Wejåker

Handledare:

Ola Mattisson

FÖRORD

Vi vill härigenom tacka alla personer som på något vis varit engagerade i arbetet med denna uppsats. Särskilt tack vill vi rikta till vår handledare Ola Mattisson som varit till mycket stor hjälp under arbetets gång och kommit med många kloka råd och insikter. Vi vill även tacka nära och kära för stöd och uppmuntran. Slutligen vill vi tacka varandra för ett gott samarbete, mycket skratt, intensiva diskussioner och det blod, svett och tårar som lett fram till denna uppsats.

Lund 2014-06-02

.....
Sarah Jasem

.....
Nina Lennarthson

.....
Kristin Wejåker

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Skäl för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar - en litteraturstudie på nationell och internationell nivå
Seminariedatum:	4 juni 2014
Ämne/kurs:	FEKH69, Examensarbete kandidatnivå, 15 hp.
Författare:	Sarah Jasem, Nina Lennarthson och Kristin Wejåker
Handledare:	Ola Mattisson
Nyckelord:	Bestyrkande, Oberoende Granskning, Skäl, Nyttå, Hållbarhetsredovisning
Syfte:	Uppsatsens syfte är att identifiera och beskriva vilka drivkrafter och motiv som presenterats för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar samt att undersöka huruvida det finns en skillnad på dessa skäl mellan nationell och internationell praxis och slutligen se huruvida dessa skäl överensstämmer med intressenternas inställning till tredjepartsgranskade hållbarhetsrapporter.
Metod:	Uppsatsen har en tydligt induktiv ansats och utgår ifrån den insamlade empirin som inhämtats genom två litteraturstudier.
Teoretiska perspektiv:	Empirin har analyserats utifrån teorier som ansetts lämpliga för undersökningen, vilka är den institutionella teorin, legitimitetsteorin, intressentteorin och beslutsanvändbarhetsteorin.
Empiri:	Det empiriska materialet har grundas på två litteraturstudier, den ena gjord på 26 akademiska uppsatser och den andra på 26 internationella publikationer, vilka behandlar bestyrkande av hållbarhetsredovisning. Dessutom har tre intervjuer genomförts, en genom ett kortare telefonsamtal och två via frågeformulär.
Slutsatser:	Det finns flera orsaker till varför företag väljer att granska sin hållbarhetsredovisning. De fem vanligaste skälen för bestyrkande som företag och revisorer angivit är desamma nationellt och internationellt, däremot stämmer dessa motiv inte helt överrens med intressenternas syn på den externa granskningen.

Abstract

- Title:** Reasons for attestation of sustainability reports - a literature review on national and international level
- Seminar date:** 4 June 20014
- Course:** FEKH69, Bachelor Degree, 15 ECTS. Spring, 2014.
- Authors:** Sarah Jasem, Nina Lennarthson och Kristin Wejåker
- Advisor:** Ola Mattisson
- Key words:** Assurance, Independent Review, Sustainability, Grounds, Benefit
- Purpose:** Purpose of this study is to identify and describe the motivations and reasons presented for attestation of sustainability reports and to investigate whether there is a difference on these grounds between national and international practice. Finally the study aims to see whether these reasons correspond with stakeholder approach to third-party audited sustainability reports.
- Methodology:** The essay has a clear inductive approach and is based on the collected empirical data gathered from two literature reviews.
- Theoretical perspectives:** The empirical data were analyzed based on theories that were considered appropriate for the study, which is the institutional theory, legitimacy theory, stakeholder theory and decision usefulness theory.
- Empirical foundation:** The empirical data are based on two literature studies, one done at 26 academic papers and the other at 26 international publications, whom addresses the subject attestation of sustainability reports. In addition, three interviews were conducted; one by one short phone call and two by questionnaire.
- Conclusions:** There are several reasons why companies choose to review its sustainability. The five most common reasons for attesting that companies and auditors stated are the same nationally and international, however, these motives do not entirely agree with the stakeholders' views on the external review.

Förkortningar

AA1000 AS	Internationellt erkänd standard för att bedöma, verifiera och förstärka en organisations hållbarhetsredovisning.
CSR	Corporate Social Responsibility
FAR SRS	Branschorganisationen för revisorer och rådgivare
FASB	Financial Accounting Standards Board
GRI	Global Reporting Initiative
IAASB	International Auditing and Assurance Standard Board
IASC	International Accounting Standards Committée
IFAC	International Federation of Accountants
ISA	International Standards of Auditing
ISAC	International Accounting Standards Committee
ISAE 3000	Internationell standard med syfte att vara vägledande för professionella revisorer i granskningsprocessen av icke-finansiella rapporter.
ISEA	The Institute for Social and Ethical Accountability
NGO	Non-Governmental Organization
REVR 6	Revisionsnämndens rekommendationer 6 - Bestyrkande av hållbarhetsredovisning
TBL	Triple Bottom Line

Innehållsförteckning:

1. Inledning	7
1.1 Introduktion	7
1.2 Problematisering	8
1.3 Problemformulering och syfte	9
1.4 Avgränsning	9
1.5 Uppsatsens upplägg	10
2. Bakgrundsbegrepp	11
2.1 Bestyrkande	11
2.2 Revision	11
2.3 Corporate Social Responsibility	12
2.4 Triple Bottom Line	12
2.5 Hållbarhetsredovisning	13
2.6 Global Reporting Initiative	13
2.7 Standarder vid bestyrkande av hållbarhetsredovisning	14
2.7.1 AA1000 AS	14
2.7.2 ISAE 3000	14
2.7.3 RevR6	15
2.8 Sammanfattning	16
3. Metod	17
3.1 Val av ämne	17
3.2 Vetenskapligt synsätt	17
3.3 Val av teori	18
3.4 Undersökningsmetod - <i>Litteraturstudie</i>	18
3.5 Tillvägagångssätt & Datainsamling	18
3.5.1 Val av respondenter	19
3.6 Analysmodell – <i>Innehållsanalys & Metaanalys</i>	20
3.7 Reliabilitet	20
3.8 Validitet	20
3.9 Källkritik	21
3.10 Diskussion om studiens trovärdighet	22
4. Teoretiska begrepp	23
4.1 Institutionell teori	23
4.2 Legitimitetsteori	24
4.3 Intressentteori	25
4.4 Beslutsanvändbarhetsteori	27
4.5 Sammanfattning	28

5. Empiri.....	30
5.1 Empiriskt upplägg	30
5.2 Litteraturgenomgång - <i>Uppsatser</i>	30
5.2.1 Skäl för bestyrkande - <i>Vad säger uppsatserna?</i>	30
5.2.2 Skäl emot bestyrkande - <i>Vad säger uppsatserna?</i>	35
5.2.3 Uppsatser - <i>Vad säger intressenterna?</i>	38
5.3 Litteraturgenomgång - <i>Internationella publikationer</i>	39
5.3.1 Skäl för bestyrkande - <i>Vad säger de internationella publikationerna?</i>	40
5.3.2 Skäl emot bestyrkande –	42
<i>Vad säger de internationella publikationerna?</i>	42
5.4 Intressentundersökning - <i>Primärdata</i>	44
5.4.1 Första AP-fonden	44
5.4.2 Handelsbanken	44
5.4.3 Stockholmsbörsen	45
6. Analys	46
6.1 Institutionell påverkan.....	46
6.1.1 Bransch.....	46
6.1.2 Regler och Riktlinjer	47
6.2 Legitimitet	48
6.2.1 Intern legitimitet	48
6.2.2 Extern legitimitet.....	51
6.3 Intressentteoretisk syn	52
6.3.1 Trovärdighet, Tillförlitlighet och Förtroende.....	52
6.3.2 Kvalitetssäkring.....	53
6.3.3 Transparens	54
6.4 Beslutsanvändbarhetsteorin.....	55
6.4.1 Tillförlitlighet och Trovärdighet	55
7. Slutsats och diskussion.....	57
7.1 Drivkrafter och Motiv	57
7.2 Nationellt vs. Internationellt.....	58
7.3 Är skälen i linje med intressenternas syn?	60
7.4 Förslag till vidare forskning	61
Referenslista.....	62
Referenslista – Uppsatser	68
Referenslista - Empiriartiklar	70
Bilaga 1 - Sammanställning av Uppsatser.....	72
Bilaga 2 - Sammanställning av internationella publikationer	78
Bilaga 3 - Frågeformulär	82

1. Inledning

Uppsatsens inledande kapitel ämnar introducera begreppet hållbarhetsredovisning i allmänhet och innebörden av bestyrkande av denna typ av redovisning i synnerhet. Därefter redogörs för uppsatsens problembakgrund vilken mynnar ut i problemformulering och syfte. Avslutningsvis beskrivs de avgränsningar som gjorts och sedan presenteras uppsatsens upplägg tydligare.

1.1 Introduktion

Årligen presenterar företag diverse olika rapporter, bland annat årsredovisningen där företagets ekonomiska och finansiella ställning redovisas. Dessa redogörelser upprättas många gånger av företagets ekonomer och granskas sedan av utomstående revisorer innan de presenteras för allmänheten. Granskningen sker för att ge mer tyngd åt redovisningen som gjorts internt och bestyrker att den är korrekt utförd och speglar företagets situation på ett rättvist sätt.

Under 1960- och 1970-talet påbörjades arbetet med att få företag att utöka sin finansiella rapportering genom att också presentera en rapport där de redogör för sina sociala ställningstaganden (Borglund et al., 2010). I början av 1990-talet började miljöredovisningar bli alltmer vanligt förekommande som ett svar på de miljöskandaler som uppmärksammades runt denna tid. Dessa icke-monetära redogörelser har så småningom kommit att utvecklas till vad som idag benämns *Hållbarhetsredovisning*. Genom att presentera en hållbarhetsredovisning visar organisationer och företag för sina intressenter hur de främjar och förhåller sig till hållbar utveckling (Westermarck, 2013; GRI, 2000-2006). I en undersökning gjord av revisionsbyrån KPMG upprättade, år 2011, 95 procent av världens största företag en hållbarhetsredovisning. De menar vidare att den typen av redovisning har gått från att i första hand vara kopplad till etik och moral till att nu snarare vara en kritisk del av affärsverksamheten (KPMG, 2011). Hållbarhetsredovisningar blir alltså vanligare inom såväl olika branscher som för organisationer och företag i alla storlekar, något som med stor sannolikhet har med GRI och deras rekommendation om tredjepartsgranskning att göra (Larsson, 2008).

Utifrån detta perspektiv och eftersom själva hållbarhetsredovisningen nu, mer eller mindre, är etablerad kommer nästa steg i processen, nämligen att låta en sådan redovisning granskas av en extern part, likt den finansiella redovisningen (Larsson, 2008). I Sverige skedde det första gången redan år 1995 då företaget Stora (idag StoraEnso) lät en oberoende extern part validera deras miljöredovisning (Larsson & Norregårdh, 2003). Den svenska regeringen var år 2007 först i världen med att införa krav på upprättande och bestyrkande av hållbarhetsredovisning, enligt GRI:s riktlinjer, för alla statligt ägda företag (Borglund et al., 2010). Trots att detta krav ännu inte gäller för icke-statligt ägda företag i Sverige, publicerade år 2013 ändå hela 79 procent av de 100 största svenska företagen hållbarhetsredovisningar jämfört med 72 procent år 2011 och en ökad andel av dessa är externt granskade, 59 procent år 2013 (KPMG, 2011; KPMG, 2013). Samma trend går att se globalt, 59 procent av världens 250 största bolag bestyrker idag sin hållbarhetsredovisning externt jämfört med 46 procent år

2011 och majoriteten av dessa väljer att låta de stora revisionsbyråerna utföra granskningen (KPMG, 2013).

Det finns alltså ett intresse idag av att frivilligt låta utomstående granska den icke-finansiella redovisningen, trots att det i de flesta fall saknas krav och lagar för det. En del talar för att detta är en helt naturlig och rimlig utveckling och nämner olika skäl till varför företag väljer att validera sina hållbarhetsredovisningar. Andra tar däremot avstånd från bestyrkandet och menar att det kan vara ett sätt för revisionsbyråerna att tjäna mer pengar genom sina granskningstjänster.

1.2 Problematisering

Att enbart belysa den positiva utveckling som extern granskning av hållbarhetsredovisning har genomgått under de senaste åren kan ge en missvisande och ensidig bild. En internationell studie av 148 bestyrkanderapporter visar att andelen positiva bestyrkanderapporter mellan åren 2002-2004 och 2006- 2007 har minskat kraftigt, från 74 till 43 procent. Samtidigt ökade andelen negativa sådana från 17 till 42 procent. Till de hållbarhetsredovisningar som i hög grad överensstämmer med något av de aktuella ramverk och rekommendationer som finns lämnas en positiv bestyrkanderapport, medan de som signifikant avviker från riktlinjerna får ett negativt utlåtande. Positiva rapporter har större sannolikhet att få fler rekommendationer för förbättringar av den granskande parten då det har påvisats att revisorer, framförallt från de största revisionsbolagen, The Big Four (Deloitte, KPMG, PwC, Ernst & Young), som lämnar ett negativt bestyrkande är mindre villiga att lämna förslag och rekommendationer till förbättringar (Mock, et al., 2013).

Vad som ovan nämnts ger en mer rättvis bild av utvecklingen av bestyrkande eftersom den ökade andelen bestyrkanderapport inte är enbart positiva, utan även inkluderar de ökade negativa redogörelserna. Frågan är vad som ligger bakom att ett företag frivilligt väljer att granska trots att risken finns att rapporten blir negativ.

På företagsnivå är argumenten för respektive emot oberoende kontroll av skiftande slag, flera författare påstår att granskningen bland annat är ett svar på intressenternas krav på ökad trovärdighet och dessutom signalerar att företaget ifråga tar hållbarhetsarbetet på allvar (Larsson & Ljungdahl, 2008; Westermark, 2013). Däremot påstår andra företag som inte väljer att granska denna typ av redovisning att det inte finns några som helst påtryckningar från företagets intressenter (Park & Brorson, 2005). Ännu en problematisk aspekt som Westermark (2013) nämner har att göra med i vilken mån skälen till ett bestyrkande är välgrundade. Författaren lyfter två olika studier vars syfte är att studera kvaliteten på granskade respektive icke granskade hållbarhetsredovisningar. Resultatet i den ena studien påvisade en kvalitetsskillnad mellan bestyrkta och icke bestyrkta rapporter medan den andra studien inte kunde påvisa en sådan skillnad. Därmed uppstår frågan om huruvida de nämnda skälen som talar för en granskning stämmer överens med verkligheten sett ur olika perspektiv och om det finns ytterligare skäl och perspektiv som påverkar den tvåsidiga bilden av ett bestyrkande.

Dessa motsägelser ger ett starkt stöd till en omfattande och flerdimensionell studie om vilka skäl som finns för en extern kontroll sett ur företags-, intressent- och revisorsperspektiv. Forskarna Manetti & Toccafondi (2012) menar även att externa intressenters påverkan sällan nämns i bestyrkanderapporterna och de betonar därför behovet av en kvalitativ studie av flera fallstudier, innehållsanalys av hållbarhetsredovisningar samt intervjuer som omfattar revisorer och interna respektive externa intressenter. Syftet med detta är att hitta objektiva bekräftelser på uppgifter som samlats in och att finna nya forskningsvägar. Med denna bakgrund är det högst intressant att se på vilka skäl och motiv som ligger till grund för att många företag väljer att bestyrka sina hållbarhetsredovisningar.

1.3 Problemformulering och syfte

Ovanstående resonemang leder oss in på uppsatsens problemformulering:

- Vilka skäl ger olika marknadsaktörer till att bestyrka hållbarhetsredovisningar?

I syfte att få ytterligare djup i vår undersökning har vi även valt följande delfråga:

- Är dessa skäl i linje med de externa intressenternas syn på granskning på nationell nivå?

Uppsatsens syfte är därmed att utifrån de studier som finns, identifiera och beskriva vilka drivkrafter och motiv som presenterats för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar, dessutom syftar uppsatsen till att undersöka huruvida det finns en skillnad på dessa skäl mellan nationell och internationell praxis. För att på ett mer nyanserat sätt svara på syfte och problemformulering undersöks även skäl emot tredjepartsgranskning för att därigenom möjliggöra djupare analyser.

1.4 Avgränsning

Det insamlade materialet i vår undersökning har begränsats till att omfatta svenska akademiska uppsatser på kandidat- och magisternivå skrivna mellan åren 2005-2014, som på något vis behandlar frågan om bestyrkande av hållbarhetsredovisning. Dessutom innefattar undersökningen internationella publikationer skrivna under samma period. Endast uppsatser och publikationer med genomförda undersökningar som lett till ett användbart resultat har tagits i beaktning.

1.5 Uppsatsens upplägg

Inledning	I uppsatsens första kapitel presenterades uppsatsens inledning och problembakgrund som mynnade ut i problemformuleringen och syfte. Kapitlet avslutas med de avgränsningar som gjorts och slutligen uppsatsens disposition.
Bakgrundsbegrepp	I kapitel två presenteras begrepp som är av betydelse för ämnet och som ofta används i samband med bestyrkande av hållbarhetsredovisning. Begreppen i sig utgör inte ren teori men är av vikt för den allmänna förståelsen av ämnet, vilket är anledningen till att de presenteras i ett tidigt stadi.
Metod	Det tredje kapitlet tar upp uppsatsens metod och beskriver valet av ämne, det teoretiska synsättet som använts samt teorivalen. Därefter tas undersökningsmetoden upp och sedan följer en redogörelse för tillvägagångssättet och val av respondenter. Därpå beskrivs uppsatsens analysmodell, reliabilitet och validitet, och slutligen avslutas kapitlet med källkritik.
Teoretiska begrepp	Kapitel fyra behandlar de teorier som ansetts lämpliga till den insamlade empirin och kommer användas vid analysen av denna. Teorierna som presenteras och går igenom är den institutionella teorin, legitimitetsteorin, intressentteorin samt beslutsanvändbarhetsteorin.
Empiri	I det femte kapitlet presenteras studiens empiriska material som i steg ett är uppdelat efter svenska uppsatser och internationella studier. I nästa steg är materialet uppdelat efter skäl för bestyrkande samt skäl emot bestyrkande. För empirin från uppsatserna har ytterligare en uppdelning gjorts, nämligen på skäl som anges från revisorer, från företag samt från intressenter. Presentationen görs först för det empiriska resultatet på uppsatserna, därefter redogörs för empirin från de internationella studierna. I slutet av kapitlet redogörs också för den primärdata som samlats in från två intressenter i form av intervjuer genom frågeformulär.
Analys	Uppsatsens sjätte kapitel redogör för författarnas analys av det insamlade materialet utifrån de fyra olika teorier som presenterats i kapitel fyra.
Slutsats	I uppsatsens sista och avslutande kapitel besvaras problemformuleringar utifrån den tidigare genomförda analysen. Sedan diskuteras uppsatsens trovärdighet och slutligen lämnas förslag till vidare forskning.

2. Bakgrundsbegrepp

I kapitel två redogörs för många av de begrepp som ofta stöts på i samband med hållbarhetsredovisning och granskning av sådana rapporter. Kapitlet behandlar begrepp som inte kan beskrivas som renodlad teori men likväl är betydelsefulla för den allmänna förståelsen för det presenterade ämnet.

2.1 Bestyrkande

Vid ett bestyrkande kontrolleras och bekräftas en handling eller en uppgifts riktighet. Ett annat ord som ofta används i liknande sammanhang är att vidimera. Bestyrkande eller vidimerande används i olika situationer. Bland annat finns jurister som arbetar som notarius publicus vilka har som ansvarsområde att just validera och bestyrka olika handlingars riktighet (Nationalencyklopedin a; b, 2014). En annan yrkesgrupp som också har som uppdrag att bestyrka handlingar är revisorer då deras uppgift är att granska och intyga att företags eller föreningars bokföring är korrekt och lagenlig. En oberoende granskning och ett uttalande om ett företags förhållanden av en revisor kallas revision (e-conomic, 2014). En revisor ges därmed ett bestyrkandeuppdrag vilket definieras på följande sätt;

... ett uppdrag där en revisor uttalar en slutsats som utformats så att den ökar graden av tilltro hos andra avsedda användare än den ansvariga parten till det resultat som har kommit fram när ett sakförhållande bedömts eller beräknats med tillämpning av kriterier.

(RS Revisionsstandard i Sverige, punkt 7 i Carrington, 2010).

Vad som gör en revisors validering värdefull är framförallt att denne är oberoende från det granskade företaget. Trots att ett bestyrkande inte kan sägas reducera den informationsasymmetri som kan finnas mellan företag och deras intressenter så medför det att trovärdigheten för informationen ökar (Carrington, 2010).

2.2 Revision

Gröjer (2011) menar att revision är organisationsvärldens sätt att skapa förtroende. FAR (2013) benämner revision som en “*vedertagen kvalitetsstämpel gentemot tredje part*”, alltså en bestyrkandetjänst som syftar till att öka trovärdigheten för ett företags redovisning och förvaltning. Revision utförs av legitimerade revisorer och kan genomföras på både finansiell information och icke-finansiell information och ger en trygghet såväl internt i det företag som kontrolleras och externt mot företagets intressenter då det minskar risken för felaktigheter i rapporterna. FAR (2013) menar också att en revision visar att ett företag vill följa de spelregler som finns på marknaden eftersom de låter en oberoende part granska rapporterna. Revision kan likväl ses på olika sätt, Carrington (2010) tar upp att olika forskningsfält ser på revision ur olika synvinklar. Bland annat finns tre teorier inom nationalekonomi vilka säger att revision ger en *försäkran* mellan två eller fler parter, att det kan ses ge en *förbättring* av själva informationen samt att det är en *försäkring* för det redovisande företaget. Sociologin

ger två andra perspektiv, nämligen att revision innebär *komfort* framförallt för investeraren, samt har en *legitimerande* roll.

2.3 Corporate Social Responsibility

Under de senaste tjugo åren har det skett en förskjutning från materiella till immateriella värderingar vilket i praktiken innebär att värderingar, etik och ansvar har blivit en del av marknadskonkurrensen. Detta har lett till utvecklingen av begreppet Corporate Social Responsibility. Immateriella värden kan vara humant och intellektuellt kapital men också värderingar och kan vidare ha två aspekter. Kunskap, som kan bidra till mer materiellt värde, är ett exempel på en immateriell tillgång. Även sådant som inte direkt ökar det materiella värdet kan utgöra en immateriell tillgång, exempelvis värderingar och etik, som har ett positivt inflytande över företaget men samtidigt är beständigt (Löhman & Steinholtz, 2004).

CSR har vuxit fram som en kombination av tre olika aspekter. En av dessa aspekter utgörs av *Sustainability* som tar sikte på hur sociala och ekonomiska frågor samt miljöfrågor ska balanseras världen över. De övriga två är *Corporate Accountability* som fokuserar på företagets trovärdighet och *Corporate Governance* som istället används i diskussioner om företagets löpande verksamhet och handlar om öppenhet. CSR tar avstamp i dessa tre områden men har ett vidare perspektiv. Till grund för detta ligger slutsatsen att världens miljö inte kan räddas om inte de globala sociala frågorna åtgärdas, vilka i sin tur inte kan lösas om inte ekonomin växer. Bakom arbetet ligger ett FN-initiativ från mitten av 1980-talet, som kom att kallas Brundtlandkommisionen och fastslogs vid Rio-konferensen 1992. Sverige har i jämförelse med andra länder inte lika stora problem med fattigdom, sociala klyftor, och ekonomisk tillväxt. Det är anledningen till att det i Sverige främst talas om miljöfrågor när det kommer till CSR, även om begreppet som tidigare nämnts, har ett mycket bredare perspektiv (Löhman & Steinholtz, 2004).

2.4 Triple Bottom Line

Det var John Elkington, grundare till en brittisk organisation med namnet SustainAbility, som för första gången år 1994 myntade begreppet *Triple Bottom Line*, en tredimensionell aspekt på prestationsmätning. Hans tanke var att företag skulle upprätta rapporter för sin styrning och prestationsutvärdering enligt tre grundläggande perspektiv; ett traditionellt finansiellt, ett humant som mäter hur socialt ansvarstagande företaget har varit samt ett miljöperspektiv som syftar till att utreda det miljömässiga ansvarstagandet. Dessa perspektiv brukar också kallas för de tre P:na: *Profit*, *People* och *Planet* (Westermarck, 2013; The Economist, 2009). TBL kan i vissa hänseenden jämföras med ett balanserat styrkort, ett styrinstrument med fokus på både monetära och icke monetära aspekter, såtillvida att det tar avstamp i icke-finansiella aspekter som därmed är svårare att mäta. Bakomliggande finns det gemensamma synsättet att "*What gets measured gets managed*" (Topping, 2012) vilket resulterar i att ett företags inverkan på miljö och socialt ansvar uppmärksammas då det arbetar med dessa frågor. Ett problem med TBL är att de tre komponenterna inte på ett traditionellt sätt kan summeras och utvärderas i monetära termer. Därför kan de tre olika delarna i redovisningen inte kombineras utan måste bedömas separat (Westermarck, 2013).

2.5 Hållbarhetsredovisning

Hållbarhetsredovisning avser att mäta och presentera en organisations ambition, vision, strategi och aktiviteter relaterade till hållbar utveckling. Genom att presentera vad organisationen har åstadkommit i sitt arbete mot en hållbar utveckling tar företaget ansvar gentemot både interna och externa intressenter. Begreppet i sig är brett och har många likheter med andra termer som avser redovisning av ekonomisk, miljömässigt och social påverkan (Westermarck, 2013; GRI, 2000-2006). Hållbarhetsredovisning bygger förvisso på de tre dimensionerna i TBL men bör inte användas som synonym till den typen av redovisning, eftersom TBL har en mer nationalekonomisk karaktär och avser att presentera företagets totala resultat där samhälls- och miljökostnader inkluderas. CSR används ibland också som en synonym till hållbarhetsredovisning men behöver inte nödvändigtvis vara samma sak (Westermarck, 2013). CSR är kopplat till det sociala och samhälleliga ansvaret i ett företag eller i en organisation på verksamhetsnivå. Hållbar utveckling är en global fråga som handlar om jordens samlade resurser i nuläget och om framtida generationers överlevnad, den är därmed svårare att tillämpa i företagets verklighet. Skillnaden ligger alltså i att vad som är hållbar utveckling för ett företag inte nödvändigtvis behöver vara hållbar utveckling i ett globalt perspektiv, men det kan naturligtvis vara så (Westermarck, 2013; Larsson & Ljungdahl, 2008).

2.6 Global Reporting Initiative

GRI är en i huvudsak internetbaserad internationell och icke vinstdrivande organisation vars ambition är att hållbarhetsredovisningen ska bli enhetlig samt lika standardiserad och accepterad som den finansiella redovisningen. De lägger även stor vikt vid en organisations relation till sina intressenter (Global Strategic Alliances, 2014; Larsson & Ljungdahl, 2008). För att utveckla och öka användandet av hållbarhetsredovisningar har GRI framtagit generella och globala riktlinjer som utgör ramverk för ett företags ekonomiska, miljömässiga och sociala påverkan. Ett samarbete med UNEP, FN:s miljöorgan, har underlättat spridningen av de upprättade riktlinjerna som översatts till cirka 25 olika språk vilket naturligtvis också lett till ökat globalt användande. Det faktum att GRI:s riktlinjer dessutom utgör det mest heltäckande ramverket har även det bidragit till de framgångar som nu gör dem till de mest förekommande (Frostenson & Helin, 2009). Ramverket har utformats med syfte att användas för att kunna beskriva och jämföra olika typer av organisationer oberoende av storlek, bransch och land (GRI, 2000-2006; Global Strategic Alliances, 2014; Lennartsson, 2011). GRI:s direktiv omfattar både generella och branschspecifika perspektiv vilka en rad olika intressenter och experter världen över har kommit överens om som är globalt gångbara för att redovisa en organisations hållbarhetsresultat (GRI, 2000-2006).

GRI:s riktlinjer har tre nivåer, A, B och C, där A-nivån är för de mest avancerade användarna och C-nivån är för de som precis börjat använda sig av riktlinjerna. För att tydligt visa läsare av hållbarhetsredovisningen vilken omfattning den har ska nivån anges av det redovisande företaget. Väljer ett företag eller en organisation att få sin hållbarhetsredovisning bestyrkt av extern part läggs ett plustecken (+) till efter nivån. Syftet med tillämpningsnivåerna är bland

annat att underlätta för läsare att se i vilken utsträckning GRI:s riktlinjer används, ge företagen ökad motivation och möjlighet att stegvis utveckla sitt arbete med riktlinjerna samt att lätt kunna kommunicera sitt åtagande (Global Reporting Initiative, 2000-2006).

Efter regeringsbeslut är det från och med år 2008 obligatoriskt för alla svenska statligt ägda bolag att presentera en hållbarhetsredovisning med utgångspunkt i GRI:s riktlinjer. Det innebär också att de statliga företagen i enlighet med GRI ska få hållbarhetsredovisningarna bestyrkta av extern part. De har därmed sedan år 2008 varit tvingade att redovisa sitt ekonomiska, sociala och miljömässiga ansvar inom affärsverksamheten. Riktlinjerna syftar till att skapa ökad öppenhet kring företagens arbete med hållbarhet men också att påskynda förändringar inom den egna organisationen när det gäller de ovan nämnda hållbarhetsaspekterna samt att öka möjligheten till jämförelse mellan olika företag (Borglund et al., 2010).

2.7 Standarder vid bestyrkande av hållbarhetsredovisning

I samband med den växande andelen företag som presenterar hållbarhetsredovisningar har också efterfrågan av bestyrkande av dessa ökat. Detta har lett till ett behov av standarder för revisorer att använda vid granskning.

2.7.1 AA1000 AS

Den första standarden som utkom var AA1000 Assurance Standard, vars första version gavs ut år 2003 (AccountAbility, 2012a). Standarden ges ut av organisationen AccountAbility och är ett resultat av samarbeten mellan hundratals organisationer världen över och alltifrån investerare till revisorer, forskare och NGOs deltar i utformandet. Denna standard kom med ett vägledande för att underlätta användningen av principerna som till stor del bygger på både praxis och erfarenhet av hållbarhetsarbete (AccountAbility, 2012a; AccountAbility, 2012b). Det är en internationell standard som möjliggör uppföljning och granskning av företags sociala och etiska ansvar. Meningen med standarden är att hjälpa och stödja organisationer i deras arbete att bli mer ansvarstagande i frågor som rör hållbarhet, grön ekonomi och liknande (AccountAbility, 2012c).

Den andra upplagan av AA1000 utkom år 2008 och ersatte tidigare standarder. Versionen är också kompatibel med ISAE3000, som är en internationell standard för redovisning av icke-finansiella upplysningar. I 2008 års version ska revisorn se till underliggande förvaltningsmetoder och processer samt hur de olika intressenterna är involverade i arbetet. På detta sätt är AA1000 en tydlig ram för bestyrkande av hållbarhetsredovisning men ger samtidigt en möjlighet till anpassning till det granskade företaget (AccountAbility, 2012a; FAR, 2013).

2.7.2 ISAE 3000

ISAE 3000 står för International Standard on Assurance Engagements 3000 och är en internationell standard för granskning och revision av icke-finansiella rapporter. Standarden har utarbetats av International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) vars avsikt

är att producera standarder för försäkran och revision av icke-finansiella redogörelser. Intentionen är, likt GRIs, att förbättra praxis och jämförbarheten runt om i världen samt därigenom stärka förtroendet för revision och revisorer (International Federation of Accountants, 2008). Denna standard är alltså inte särskilt framtagen för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar utan är snarare en generell standard för granskning och revision av icke finansiella rapporter.

ISAE 3000 är avsedd att vara vägledande för professionella revisorer och skiljer på granskning som görs med rimlig säkerhet och granskning som görs med begränsad säkerhet. Rimlig säkerhet betyder att revisorn inte funnit något i rapporten som tyder på att det finns anledning att misstänka att den inte skulle vara korrekt. Begränsad säkerhet innebär att revisorns undersökningar visar att det stämmer (The Reassurance Network, 2014).

2.7.3 RevR6

Sverige har varit aktiva gällande hållbarhetsredovisning, ett exempel på det är att den första nationella standarden för bestyrkande av hållbarhetsredovisning gavs ut just i Sverige. År 2004 gav FAR ut *Förslag till rekommendation - oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning* (Larsson & Ljungdahl, 2008). RevR6 har numera fått ett nytt namn; *Bestyrkande av hållbarhetsredovisning*, men är fortfarande FARs revisionsrekommendation för vidimering av hållbarhetsredovisning. Rekommendationen är baserad på *Assurance Engagements Relating to Sustainability Reports* från 2007 och harmoniserar med ISAE3000. Granskningsstandarderna är en vägledning för svenska revisorer vid deras arbete att lämna ett oberoende bestyrkande av företags hållbarhetsredovisningar (FAR, 2012).

Vid en granskning kan en revisor i enlighet med RevR6 antingen lämna ett bestyrkande med rimlig säkerhet (*revision*) eller med begränsad säkerhet (*översiktlig granskning*). Detta skiljer sig från en finansiell revision och beror till stor del på att såväl själva hållbarhetsredovisningen som granskningen av denna är relativt nytt och det finns därför en mognadsprocess i utvecklingen av de båda (Larsson & Ljungdahl, 2008). Den enskilda revisorns uppdrag är att försäkra sig om att det finns goda skäl att lämna ett bestyrkande såväl som att lämpliga kriterier använts och att det inte finns anledning att misstänka oriktigheter (FAR, 2012). I rekommendationen går även att läsa att:

Målet för ett bestyrkandeuppdrag avseende en hållbarhetsredovisning är att en revisor granskar informationen i hållbarhetsredovisningen för att fastställa om den uppfyller relevanta kriterier. De avsedda användarnas informationsbehov är centralt vid bestyrkande uppdrag avseende hållbarhetsredovisningar (FAR, 2012, s.910).

Syftet med RevR6 är således att öka revisorernas kunskap vid granskning av hållbarhetsredovisning, detta genom att ange riktlinjer för hur bestyrkandet ska genomföras. På så sätt bidrar standarden till att harmonisera granskningen över länder och därigenom också ge en högre kvalitet och transparens (Flening, 2005).

2.8 Sammanfattning

De begrepp som presenterades ovan är centrala begrepp för att ge en god bakgrund för förståelsen av ämnet hållbarhetsredovisning samt bestyrkandet av den. Efter genomgång av begreppen har läsaren fått en utgångspunkt till de kommande kapitlen, framförallt vid övergången till de valda teorierna samt en helhetsbild av ämnet.

3. Metod

I kapitlet presenteras och argumenteras det för det metodologiska angreppssätt som valts för att undersöka uppsatsens problemområde och besvara dess syfte. Valet av forskningsansats följs av vetenskapligt synsätt och valda teorier. Sedan presenteras undersökningsmetoden vilken följs av en beskrivning av tillvägagångssätt och val av respondenter. Därefter redogörs för analysmodell, följt av en diskussion av reliabilitet och validitet och slutligen presenteras källkritik.

3.1 Val av ämne

Uppsatsens syfte är att identifiera vilka drivkrafter och motiv som finns för bestyrkande samt att undersöka om det finns någon skillnad mellan nationell och internationell praxis. Dessutom görs en undersökning av huruvida dessa skäl stämmer överens med intressenters åsikter och tankar. För att ge mer insikt och öka djupet i undersökningen identifieras också motiv och skäl emot bestyrkande. Eftersom det i nuläget finns en hel del material på ämnet valde vi att göra en kvalitativ litteraturstudie på redan befintliga studier. Avsikten är att få en överblick av de insamlade uppsatsernas och publikationernas resultat för att därigenom möjliggöra en sammanställning av dessa och på så sätt skapa en tydligare bild av vilka skäl som finns för ett bestyrkande. De två litteraturstudierna kompletteras med intervjuer med två intressenter för att ge ett djupare perspektiv.

3.2 Vetenskapligt synsätt

I uppsatsen har vi i stor utsträckning arbetat enligt en induktiv ansats då denna metod enligt Olsson och Sörensen (2011) utgår från verkligheten och allmänna principer och utifrån dem bildar en teori. Uppsatsens struktur har således vuxit fram efter hand som vi samlat in uppsatser och internationella publikationer för att sedan genomföra en analys av dessa och så småningom koppla samman dem med de presenterade teorierna (Bryman & Bell, 2013).

Motsatsen till en induktiv forskningsprocess är en deduktiv ansats där slutsatser görs utifrån allmänna principer och hypoteser för att se om dessa stämmer överens med den valda teorin. Det insamlade materialet analyseras för att sedan antingen bekräfta eller förkasta den teori som var utgångspunkten. (Bryman & Bell, 2013). Vår undersökning har också ett visst deduktivt inslag, eftersom intervjuer genomförs i syfte att etablera de resultat vi kom fram till genom den teoretiska reflektionen och innehållsanalysen av insamlad data.

3.3 Val av teori

Vid analys av materialet har skäl för och emot ett bestyrkande belysts och utifrån dessa perspektiv har olika aktuella teorier valts. Empirin har således legat till grund för de teorival som gjorts. Totalt fyra olika teorier; intressentteorin, institutionell teori, legitimitetsteorin och beslutsanvändbarhetsteorin ansågs kunna beskriva och förklara många av de aspekter som framkom i undersökningen och de presenteras därför närmare i kapitel fyra.

3.4 Undersökningsmetod - *Litteraturstudie*

Vi har valt att genomföra en litteraturstudie eftersom det är en lämplig metod för denna typ av kvalitativa undersökning, där syftet är att jämföra resultat från publicerade vetenskapliga artiklar och akademiska uppsatser. Den data som samlas in måste vara noggrann och trovärdig så att den på ett bra sätt återspeglar den ursprungliga källan enligt Olsson och Sörensen (2011). De framhäver också vikten av att en litteraturstudie genomförs och granskas med den undersökta datas metoder och instrument i åtanke. För att sammanställa resultaten i vår litteraturstudie på ett strukturellt sätt skapade vi en egen sammanställningsmodell som möjliggjorde en komparativ analys av resultaten.

Genom analys av sekundärdata har vår undersökning ett komparativt inslag eftersom de insamlade svenska uppsatserna jämförts med internationella forskningsartiklar. En begränsning av en sådan analys är bristande kontroll av kvaliteten på det insamlade materialet, särskilt när det gäller mindre känd data så som uppsatser (Bryman & Bell, 2013). Forskaren ska därför enligt Bryman och Bell, (2013) ha sitt forskningssyfte i åtanke redan vid datainsamlingen så den insamlade informationen blir passande till studiens behov.

3.5 Tillvägagångssätt & Datainsamling

För att på bästa sätt genomföra en analys av befintliga uppsatser och artiklar gjordes ett urval baserat på en icke slumpmässig sökning på centrala begrepp och nyckelord. En noggrann sökning av uppsatser och internationella publikationer i databaser som uppsats.se, google.scholar.com samt lubsearch.se genomfördes med sökord så som bestyrkande/granskning av hållbarhetsredovisning och sustainability reporting assurance.

Efter en sökning på uppsatser gjordes ett selektivt urval av 26 akademiska uppsatser skrivna mellan åren 2005 och 2014. Dessa har undersökts utifrån den primära utgångspunkten; vad finns för *skäl för bestyrkande* och den sekundära; vad finns för *skäl emot bestyrkande*. Eftersom vi valde att avskilja tidigare litteratur och teori från genomförda företagsundersökningar valdes åtta uppsatser bort efter genomläsning. Anledningarna till detta var antingen att de endast gav ett teoretiskt svar på vilka anledningar som finns till varför bestyrkande bör genomföras eller för att de inte angav några skäl för extern granskning över huvud taget. Resterande uppsatser, 18 till antalet, med fördelningen 6 magisteruppsatser och 12 kandidatuppsatser ligger till grund för vår vidare litteraturstudie där skälen som framkommer, alltså grundas helt på vad som angivits i de undersökningar och slutsatser uppsatsernas olika författare presenterar. I de granskade uppsatserna har diverse olika typer av

undersökningar gjorts, kvalitativa intervjuer med företag, revisorer och intressenter såväl som kvantitativa enkätundersökningar. Undersökningarna speglar därmed en bred verklighet och olika uppfattningar kopplade till den svenska marknaden hos revisorer, företag och i viss utsträckning också hos intressenter under de senaste tio åren (se Bilaga 1).

Efter genomgången av uppsatserna, som alla fokuserar på den svenska marknaden, har ett internationellt perspektiv lyfts fram i form av internationella publikationer, som genom uppsatsen även kommer benämnas artiklar. Processen har sett likadan ut i arbetet med dessa som med uppsatserna med en initial genomgång av 26 artiklar. Publikationerna är likt uppsatserna utgivna mellan åren 2005 och 2014 och fokuserar på granskning av hållbarhetsredovisning. Artiklarna har studerats med samma utgångspunkt som uppsatserna. Efter genomgång föll 8 publikationer bort på grund av brist på angivna skäl, således låg även 18 artiklar till grund för den internationella studien. I denna del av litteraturgenomgången har vi tagit sikte på vad forskningen säger på internationell nivå för att i ett senare steg jämföra dessa med aspekterna från den svenska marknaden (Bilaga 2).

Till grund för uppsatsens empiri ligger de studerade objektens empiridelar. På så sätt har vi tagit del av de genomförda intervjuerna samt den datainsamling som legat till grund för respektive studie. Dessutom har en analys gjorts av artikel- och uppsatsförfattarnas slutsatser och analyser för att utreda vad resultaten för respektive undersökt studie är.

Därefter har en djupare analys av de sammanställda resultaten gjorts. Genom att studera vilka skäl som ligger till grund för såväl som emot bestyrkandet av hållbarhetsredovisning ämnar vi att visa vilka skäl som utgör ett hinder mot ett bestyrkande såväl som skäl som ligger till grund för oberoende granskning. Vår avsikt är alltså att bidra med en flerdimensionell studie med beaktande av faktorer som påverkar ett företags val till att bestyrka alternativt att underlåta att bestyrka hållbarhetsredovisningar.

3.5.1 Val av respondenter

Efter en mer ingående undersökning av uppsatserna och de publicerade artiklarna visade det sig att merparten av dem baserades på intervjuer vars respondenter var revisorer och konsulter, främst från de större revisionsbyråerna. Fyra av de insamlade uppsatserna tog upp åtta externa intressenters perspektiv. Dessa intressenter var representanter från ett försäkringsbolag (Folksam), tre fondförvaltare (Banco, Swedbank/Robur och Folksam), tre NGOs (Fair Trade Center, WWF & Amnesty) samt en bank (Nordea). En första sammanställning visade tidigt att majoriteten av respondenterna nämner att skälen till bestyrkandet bland annat är att öka trovärdigheten gentemot sina intressenter. Det i kombination med att få externa intressenter hade intervjuats ledde till att vi i ett nästa steg valde att undersöka om sådana påtryckningar finns hos intressenterna. Vi valde därför att pröva de resultat vi kom fram till under analysen av sekundärdata på viktiga intressenter i syfte att öka uppsatsens validitet och därmed dra mer välgrundade slutsatser. Med den intentionen har vi, efter telefon- eller mailkontakt, skickat ut frågeformulär till externa intressenter för att undersöka hur de ser på oberoende granskning av hållbarhetsredovisning. Intressenterna som har kontaktats är SEB, Swedbank, Nordea, Börsen NASDAQ OMX,

Svenskt Näringsliv, Fairtrade Sverige, Aktiespararna, Första AP-fonden och Handelsbanken. Av dessa hade endast Handelsbanken och Första AP-fonden möjlighet att besvara frågeformuläret. Börsen NASDAQ OMX kunde inte delta på grund av tidsbrist men ett kortare telefonsamtal med deras presstalesman har varit användbart i vår studie.

3.6 Analysmodell – *Innehållsanalys & Metaanalys*

Med intentionen att ta reda på vad som har skrivits om skälen till en extern granskning av hållbarhetsredovisning ansåg vi att en innehållsanalys av antalet insamlade uppsatser var en lämplig och användbar analysmetod. En sådan innehållsanalys anses vara lämplig då den ger möjligheten till att objektivt analysera och därmed dra slutsatser från olika icke-vetenskapliga material (Bryman & Bell, 2011). Det är anledningen till att innehållsanalys har använts för den del av litteraturstudien som utgörs av studentuppsatser.

En metaanalys är, till skillnad från en innehållsanalys, en metod för att sammanfatta och jämföra resultaten i olika forskningsstudier (Bryman och Bell, 2013) Metaanalysen anses ligga mellan två typer av aktiviteter: andra forskares data, alltså sekundärdata, och en litteraturgenomgång av existerande forskarstudier. Olsson och Sörensen (2011) påpekar att en metaanalys bygger på studier publicerade i vetenskapliga artiklar och att den ger möjligheten att sammanställa studiers olika resultat. De insamlade vetenskapliga artiklarna kommer därför att analyseras i enlighet med denna modell vilket bidrar till ett mer omfattande och varierande resultat eftersom undersökningarna i artiklarna bygger på olika typer av insamlingsmaterial och även antar olika metodologiska angreppssätt. En metaanalys ger oss därigenom möjlighet att sammanställa olika forskningsresultat för att sedan kunna pröva de sammanfattade resultaten på utomstående externa intressenter genom intervjuer (Bryman & Bell, 2013).

3.7 Reliabilitet

Reliabilitet är ett kriterium som speglar studiens tillförlitlighet och logik samt huruvida den har påverkats av tillfälligheter eller inte. Den behandlar frågan; Blir resultatet av en undersökning annorlunda om den genomförs på nytt? Det insamlade materialet i den här rapporten har därför prövats, för att klargöra huruvida pålitligheten i en viss studie har påverkats av författaren eller omständigheterna under vilka studien är genomförd (Bryman & Bell, 2013). En reliabilitetsbedömning gjordes genom att jämföra uppsatsernas olika intervjurespondenter för att bedöma vilken typ av expertis som används och huruvida andra resultat hade erhållits om andra respondenter hade tillfrågats. De insamlade artiklarna har prövats på samma sätt då vi även under artikelläsningen jämfört vilka personer som har intervjuats samt vilken typ av företag som ingår i forskarnas företagsundersökning.

3.8 Validitet

Validiteten anses vara det viktigaste forskningskriteriet i flera avseenden och behandlar både intern validitet; ifall det finns en korrelation mellan slutsatserna i en studie, och extern validitet; huruvida resultatet från en studie kan generaliseras (Bryman & Bell, 2013). Olsson och Sörensen (2011) presenterar ett relevant sätt att mäta validitet som också använts vid

bedömning av materialet. För att åstadkomma överensstämmelsevaliditet gjordes en jämförelse av nyckelord och centrala begrepp i respektive uppsats och artikel, särskilt de studieobjekt som har samma metodologiska fundament. En sådan jämförelse visade att uppsatserna redogjorde för samma nyckelord och teoretiska begrepp, vilket vidare innebär att resultaten från olika uppsatser stämde bra överens med varandra. En hög grad av överensstämmelsevaliditet uppnås i denna uppsats om de resultat som nämns ur revisorsperspektiv stämmer överens med verkligheten, alltså ur företags- och intressentperspektiv.

För att kvalitativa metoder ska uppnå trovärdighet krävs att följande kriterier är uppfyllda:

- Den interna och externa validiteten bekräftas genom överensstämmelse eller bekräftelse av användbar teori.
- Reliabiliteten säkerställs genom att datakvaliteten upprätthålls i jämförbara resultatprotokoll.
- Objektiviteten bekräftas genom att allt insamlat material bevaras och hålls tillgänglig för extern granskning.
- Studien skall redovisa alla värdebaserade/etiska överväganden (Olsson & Sörensen, 2011).
-

Cuadra (2012) nämner synonyma begrepp till validitet respektive reliabilitet och menar att det brukar talas om tillförlitlighet vid analys av bland annat intervjuer samt om giltighet vid tolkning av insamlat material.

3.9 Källkritik

Allt material har analyserats utifrån ett källkritiskt förhållningssätt då respondenternas typ av kompetens och expertis har funnits i åtanke genom hela studiens gång. Att uppsatsens respondenter begränsats till intressentkretsen har sin utgångspunkt i att denna krets inte är lika studerad som exempelvis revisorsperspektivet som får stor uppmärksamhet i bland annat akademiska uppsatser. Syftet är att bidra med så balanserad information som möjligt eftersom vi ämnar bidra med verklighetsbaserade resultat. Vi är också medvetna om det faktum att några av respondenterna intervjuats i fler än en uppsats samt att deras objektivitet i vissa fall kan ha varit hotad, vilket kan ha lett till delvis vinklade svar. Framförallt gäller detta de revisorer som intervjuats de olika studierna. De internationella publikationerna har hög trovärdighet då ett stort antal företag har undersökts i dem. Dock finns det inte några studier som tar fasta på intressentperspektivet och väldigt få som belyser revisorsperspektivet.

3.10 Diskussion om studiens trovärdighet

En skevhet kan upplevas vid jämförelser av studentuppsatser och vetenskapliga publikationer. En sådan skevhet kan dock minimeras eller undvikas genom att bryta ner materialet i undersökningsobjekten till specifika uttalanden och förklaringar som ges direkt av de olika respondenterna utan att påverkas av författarnas och forskarnas egna reflektioner, vilket vi också anser att vi gjort. Det är även av vikt att belysa att värdet av metaanalyser har diskuterats. Olsson och Sörensen (2011) menar att det finns en tendens att det publiceras positiva resultat i större utsträckning av negativa framförallt i de fall då publiceringen sker i vetenskapliga tidskrifter. Eftersom vår uppsats bland annat grundas på just en metaanalys av publicerade vetenskapliga artiklar är detta självklart ett aspekt vi tagit i beaktning i och syfte att minimera snedvridning. Även det faktum att flertalet nationella uppsatser omfattar revisorer som möjligen kan vara mindre villiga att lyfta avgörande skäl mot en tjänst de erbjuder kan innebära viss vinkling. En åtgärd som syftar till bidra med en rättvisande bild är den intressentundersökning som denna uppsats innefattar i en strävan efter att bidra med en mer flerdimensionell presentation av ämnet.

Kritik mot vår studie kan möjligen beröra att vi efter inhämtandet av empiri har valt att kategorisera vissa av de skäl som funnits i de undersökta uppsatserna och publikationerna under de aktuella teorierna som valts för studien. En del skäl kan upplevas mer relevant till en annan teori av de utvalda teorierna. Även skälen som funnits i respektive studieobjekt har till viss del tolkats av oss för att så småningom kategoriseras och på så sätt skapa en överskådlig sammanställning av de vanligaste skälen för och emot bestyrkande.

4. Teoretiska begrepp

I detta avsnitt presenteras de teorier som uppsatsens analys kommer grunda sig på. Först redogörs för institutionell teori, följt av legitimitetsteorin och intressentteorin. Kapitlet avslutas med en presentation av beslutsanvändbarhetsteorin och en sammanfattning.

4.1 Institutionell teori

Den institutionella teorin relaterar till uppsatsens empiri eftersom den förklarar hur företag och organisationer förhåller sig till den omgivning som de verkar i, därmed kan teorin ge en förståelse för bestyrkandet och varför det är viktigt för olika verksamheter.

Den institutionella teorins syfte är att förklara hur det kommer sig att institutioner inom samma bransch tenderar att likna varandra då företag genom att efterlikna vissa organisationsformer kan skapa legitimitet för den egna organisationen (Deegan & Unerman, 2011). Organisationer följer varandra genom att anpassa sig till de normer som skapas och utvecklas därmed åt samma håll. På så sätt ökar de sin legitimitet eftersom de närmar sig det normala; den allmänna normen. Den institutionella teorin är således ett alternativ till utgångspunkten att organisationer alltid är rationella (Eriksson-Zetterquist, 2009).

Tengblad (2006) menar att det finns tre kategorier av institutionell teori; *tvingande*, *normerande* och *kognitiv*. Dessa kategorier kan ge en tydligare förklaring till varför institutioner liknar varandra. Tvingande regler är de regler som organisationer inte kan undvika, exempelvis lagar och förordningar som måste följas. Dessa har ofta ett sanktionssystem vilket innebär att om de inte följs kan organisationen som bryter mot dem straffas. Normerande regler utgår ifrån generella åsikter om hur saker och ting bör genomföras. Dessa regler är inte samma sak som en lag och kan ifrågasättas på många sätt. Samtidigt är de många gånger tydliga och specifika för en roll eller ett sammanhang. Med kognitiva regler menas den typen av regler som anses som självklara och till skillnad från tvingande och normativa regler så diskuteras de inte på samma sätt utan det finns snarare en stark outtalad konsensus kring dem (Tengblad, 2006).

Deegan och Unerman (2011) talar istället om två dimensioner; isomorfism och decoupling/frikoppling. Med isomorfism avses den process som en organisation tvingas genomgå för att efterlikna andra organisationer inom samma bransch eller miljö. Det syftar alltså till att visa hur organisationer faktiskt blir alltmer lika. Vid decoupling eller frikoppling är det snarare så att organisationer förvisso inser att det är av vikt att likna andra inom samma bransch eller miljö men det blir snarare en fasad än något organisationen arbetar aktivt med (Deegan & Unerman, 2011). Det kan till exempel vara så att företag utformar hållbarhetsrapporter för att det är något de upplever att de måste göra, inte för att det egentligen är något som företaget eller organisationen bryr sig om. I slutändan leder isomorfism och frikoppling till samma resultat, att organisationer närmar sig varandra, men anledningen skiljer sig åt.

4.2 Legitimitetsteori

Legitimitetsteorin är aktuell i diskussioner om hållbarhetsredovisning och bestyrkande då den syftar till att förklara hur olika företag bör agera för att deras verksamhet och dess aktiviteter ska anses legitima i allmänhetens ögon.

Hållbarhetsredovisning och granskning av den började användas för att svara på interna behov i företagen. Genom att skapa interna fördelar och därmed skilja sig från konkurrenterna byggde företagen upp den interna legitimiteten (Ljungdahl, 1999). Legitimitetsteorin har dock främst ett externt perspektiv som utgår från att organisationer agerar i en omvärld, vilken de är beroende av och att de därför söker legitimitet från samhället. Organisationerna uppnår legitimitet genom att agera på det sätt som samhället och omvärlden kräver, alltså utefter såväl regler som normer. Legitimiteten baseras följaktligen på normer och uppfattningar, hur omvärlden uppfattar att ett företag eller en organisation ska och bör agera, på så sätt är organisationer och företag, för sin överlevnad skull, tvingade att vara lyhörda på sin omgivning (Deegan & Unerman, 2011; Suchman, 1995).

Legitimitetsteorin menar att det finns ett teoretiskt, socialt kontrakt mellan organisationer och samhälle. Detta indirekta kontrakt är något organisationerna måste följa för att ses som legitima av omvärlden. Svårigheten med det sociala kontraktet och legitimitet är att olika personer har olika förväntningar och uppfattningar om vad organisationer och företag bör göra och vad de bör uppnå. Det blir inte heller lättare av att dessa förväntningar och uppfattningar dessutom förändras med tiden (Deegan & Unerman, 2011). Förändringar av uppfattningar sker sällan genom en enskild händelse menar Suchman (1995), utan snarare genom en serie av händelser som kopplas samman.

Något som också gör organisationers strävan efter och arbete för legitimitet än svårare är att legitimiteten inte bygger på vad företaget eller organisationen faktiskt gör utan framförallt grundas på vad samhället och individer *upplever* att de gör. Legitimitet är därmed i högsta grad en subjektiv uppfattning som är socialt konstruerad (Suchman, 1995). Det är också av vikt att medvetandegöra att de normer och värderingar som det sociala kontraktet bygger på, och därmed organisationers legitimitet, inte nödvändigtvis är desamma som de regler och lagar som finns. Detta eftersom normer och uppfattningar generellt förändras i ett högre tempo än lagstiftningen. Därmed är det också viktigt att förstå att legitimitetsteorin och dess synsätt medför att organisationer måste se till samhället som helhet och inte enbart kan fokusera på intresset och kraven på de enskilda intressenterna (Deegan & Unerman, 2011).

I de fall då samhällets uppfattning om vad en organisation *bör* göra och vad de *faktiskt gör* inte överensstämmer uppstår ett legitimitetsgap. Denna typ av gap kan uppstå av olika anledningar. Information om företaget som innan varit okänd kan bli känd vilket kan leda till ett gap. Generella normer och åsikter kan också förändras utan att organisationer och liknande hinner uppfatta det i tid och därför inte heller hinner förändra vad de gör eller hur de gör något. Ett legitimitetsgap uppstår också om en organisation inte kommunicerar ut vad de gör tillräckligt tydligt (Deegan & Unerman, 2011).

4.3 Intressentteori

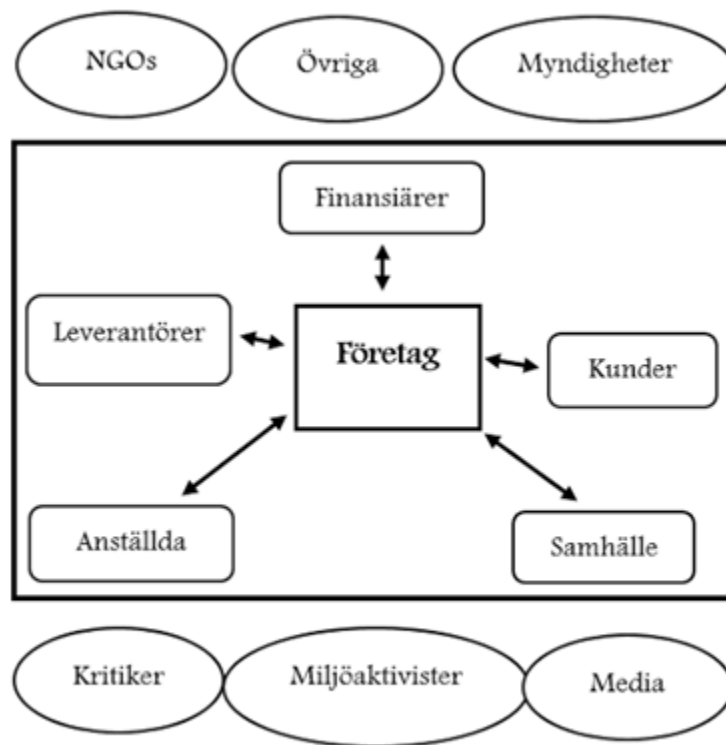
Intressentteorin försöker genom intressentmodellen förmedla hur olika samhällskrafter påverkar och påverkas av varandra. Ur ett företagsperspektiv handlar det om hur olika aktörers önskemål och krav ska tillgodoses. Detta är aktuellt för att företag i många fall påverkas av yttre faktorer vid beslutsfattande varför intressentteorin blir högst aktuell och applicerbar på hållbarhetsarbetet.

Intressentteorin har många likheter med legitimitetsteorin men tar avstamp i interaktionen mellan organisationen och dess olika intressenter. Legitimitetsteorin behandlar samhällets förväntningar i allmänhet, det sociala kontraktet. Teorin förser oss med tydligare definitioner av vissa samhällsgrupper. Det finns olika sociala kontrakt mellan ett företag och dess olika intressenter eftersom respektive grupp av intressenter har olika krav och önskemål på organisationen och hur den ska styras (Deegan & Unerman, 2011).

En intressent “can affect or is affected by the achievements of the organization’s objectives” (Westermarck 2013, s.23) och kan vara en individ eller grupp som direkt eller indirekt har ett eller flera intressen som kan påverka det specifika företaget, något som skapar en relation till företaget. Oavsett om relationen är formell eller inte eller om intressenten i fråga är en person eller ett företag, kommer dessa två parter att påverkas av varandra (Westermarck, 2013). Själva begreppet kan sägas falla tillbaka på de som har intressen i företaget. Teorin är avgörande inom området CSR eftersom det är ur intressentperspektivet som ett ökat ansvar kommer att hanteras (Löhman & Steinholtz, 2004).

Relationen skapas genom att detta intresse finns oavsett om parterna är medvetna om det eller inte. En organisation kanske inte alltid är medveten om alla sina intressenter, men den bör försöka identifiera dem. På ett liknande sätt kanske många intressenter inte är medvetna om en organisations möjlighet att inverka på deras intressen (Enligt SS-ISO 26000, i Westermarck 2013, s.20).

Intressenterna kan delas in i primära och sekundära, en primär intressent är en sådan vars inblandning är en förutsättning för företagets fortlevnad, medan sekundära intressenter är de som förvisso är involverade i företaget men inte så starkt förknippade så att de är väsentliga för företagets överlevnad (Clarkson, 1995 i Deegan & Unerman, 2011). Därav har dessa två också olika stort inflytande över beslutsfattande på styrningsnivå. I den traditionella intressentmodellen finns fyra olika interna intressenter: leverantörer, anställda och aktieägare är de som tillhandahåller företaget med de mest grundläggande resurserna som resulterar i tjänster och produkter till den fjärde gruppen av intressenter, nämligen kunder. Modellen har så småningom bearbetats och den senare versionen pekar på fem interna och sex externa aktörer (Fassin, 2009).

Källa: Freeman 2003 i Fassin 2009, s. 115

Intressentteorin består av två förgreningar. En normativ (etisk) inriktning och en positiv (ledningsinriktad) del. Den normativa delen av intressentteorin understryker alla aktörers rätt att behandlas likvärdigt av företaget, i vilket de har sina intressen, oberoende av hur inflytelserika eller mäktiga de är. Vidare förespråkar det normativa perspektivet att alla intressenter, såväl primära som sekundära, måste få vissa minimikrav uppfyllda och rätten att ta del av information om hur företagets aktiviteter påverkar dem. Hur företaget eller organisationen påverkar sina intressenter ska avgöra vad företaget har för ansvar snarare än intressentens ekonomiska inflytande över organisationen. Oavsett om ledning enligt intressentteorin leder till finansiella framgångar ska de behandlas lika. Om konflikter uppstår ska verksamheten styras på ett balanserat sätt för att tillgodose så många intressenter som möjligt (Hasnas, 1998 i Deegan & Unerman, 2011). Teorin tar avstånd från tanken om att företaget ska maximera vinsten för aktieägarna (Deegan & Unerman, 2011).

Den andra förgreningen inom teorin är som tidigare nämnts, den positiva, ledningsinriktade. Den ämnar förklara när företagsledningen sannolikt kommer att tillmötesgå förväntningar från speciellt betydelsefulla intressenter (Deegan & Unerman, 2011). Desto viktigare intressenterna är för företaget i fråga, ju mer energi kommer att läggas på att upprätthålla och förbättra relationen med denne. Inriktningen tar flera av samhällets olika grupper i beaktning och belyser hur dessa bäst bör tillmötesgå för att företaget ska överleva. Organisationerna kommer inte att bemöta alla intressentgrupper på samma sätt utan de som har mest inflytande kommer att få vissa fördelar när det kommer till företagets förmåga och vilja att tillmötesgå deras krav. Ju viktigare den aktuella intressentens resurser är för företaget ju mer komplexa krav kan intressenten ställa. Det mest framgångsrika företaget är det som på bästa sätt kan tillmötesgå olika inflytelserika intressenters krav (Ullman, 1995 i Deegan & Unerman, 2011). Även här är

information ett viktigt element som organisationen kan använda gentemot sina intressenter för att få deras stöd och godkännande eller för att manipulera dem genom att avledda deras uppmärksamhet bort från vissa frågor (Gray et al., 1996 i Deegan & Unerman, 2011).

Styrkan i teorin består bland annat i att den på ett relativt lätthanterligt vis beskriver hur olika individer och grupper kan samarbeta för att för att skapa positiva utfall som annars inte skulle komma till stånd. Den teoretiska utgångspunkten är också generell och kan appliceras på många olika typer av situationer; på företagsnivå såväl som på nationell nivå. GRI har anammat intressentteorin som ledstjärna i sina riktlinjer för hållbarhetsredovisning (Westermark, 2013).

4.4 Beslutsanvändbarhetsteori

Följande teoridel handlar om hur beslut fattas och bör fattas vilket harmoniserar med det område som studeras i denna uppsats. Nämligen varför olika verksamheter fattar olika beslut och vad som ligger till grund för de beslut som fattas.

Beslutsanvändbarhetsteorin handlar, enligt Deegan och Unerman (2011) om vilken information olika intressenter bör få utifrån deras informationsbehov. Den har därför en stark koppling till intressentteorin. Den hamnar både under normativ och deskriptiv redovisningsteori och syftar till att ge beslutsfattare, organisationer och samhället i övrigt grundprinciper som är konsekvenser av en bred struktur av forskaridéer. Dock tycks teorin inte vara fullt accepterad av majoriteten av redovisningspersonal och företagsledningar, vilket kan förklara varför denna teori vanligen uppfattas som normativ, trots att den är en noggrann och konkret beskrivning av nuvarande redovisningspraxis. Därför brukar man tala om att teorins existens förutsätter en teori om en allmänt accepterad praxis (Tollerson, 2012).

Beslutsanvändbarhetsteorin studerar två undersökningsområden eller grenar, *Decision-makers emphasis* och *Decision-models emphasis*. *Decision-makers emphasis* innebär att informationsanvändarna tillfrågas vilken typ av information de behöver och när detta har gjorts kan företagen bestämma informationsutbudet. Denna typ av undersökning är fråge- och enkätbaserad och tenderar därför att bli uppdelad i olika studier utifrån olika typer av information. *Decision-models emphasis* utvecklar däremot en modell baserad på forskarnas uppfattning om vad som är nödvändigt för ett effektivt beslutsfattande. I *Decision-models emphasis* frågas beslutsfattarna inte om vilken information som behövs, istället antas att intressenterna har identiska informationsbehov och koncentrerar sig på typer av information som anses vara användbar för beslutsfattande (Deegan & Unerman, 2011).

Teorin grundades år 1954 av George J. Staubus doktorsavhandling där han föreslog en redovisningsteori för investerare som syftade till att bidra med den ekonomiska information en organisation behöver för att fatta ett ekonomiskt beslut. Denna teori har utvecklades genom åren, tillämpades av stora organisationer och har kommit att utgöra grunden för ISAC:s och FASB:s konceptuella ramverk. De centrala begreppen enligt denna teori vilka också presenteras av FASB är följande:

Relevans - Relevant information ger möjligheten att påverka informationsanvändarnas beslutsfattande även om en del användare väljer att inte dra nytta av informationen eller redan har fått en sådan information av andra källor. Informationen kan ha möjlighet att påverka beslutsfattandet om den har prediktivt värde, bekräftande värde eller båda (Tollerson, 2012).

Väsentlighet - Väsentlig information är den typ av information som när den utelämnas eller förvrängas av ett bolag påverkar besluten användarna fattar på grundval av organisationens ekonomiska information. Den är därför en företagsspecifik aspekt på relevans med utgångspunkt från karaktär och/eller omfattning av de objekt informationen avser (Tollerson, 2012).

Trovärdig representation - En presentation anses vara trovärdig om skildringen uppfyller tre förutsättningar; komplett, neutral och felfri (Tollerson, 2012).

Jämförbarhet - Jämförbarhet är en kvalitativ egenskap som gör att informationsanvändarna kan identifiera och förstå likheter och skillnader mellan objekt. Den avser därför, till skillnad från andra kvalitativa egenskaper, flera objekt för att en jämförelse ska vara möjlig (Tollerson, 2012).

Verifierbarhet - Denna egenskap innebär att olika kunniga och oberoende observatörer kan vara eniga om att en specifik skildring är en trogen återgivning, något som dock inte nödvändigtvis behöver innebära att de kommer helt överens om den (Tollerson, 2012).

Läglighet, Lämplighet - Denna egenskap innebär att den information en intressent eller användare behöver levereras i tid, detta för att kunna påverka deras beslut (Tollerson, 2012).

Begriplighet - Informationsleverantören kan leverera en begriplig information när den klassificerar, karaktäriserar och presenterar informationen (Tollerson, 2012).

4.5 Sammanfattning

Teorierna kan avslutningsvis relateras till varandra samt till det valda ämnet i syfte att tydliggöra deras lämplighet och betydelse i denna undersökning.

Ur ett intressentteoretiskt perspektiv anser Ljungdahl (1999) att hållbarhetsredovisningen kan förstås som en strategisk åtgärd gentemot organisationers omfattande och breda krets av intressenter när det gäller socialt och miljömässigt ansvar. Även ett företags legitimitet är viktigt i detta avseende då det är viktigt för alla organisationer att kommunicera med sina intressenter och visa sin strävan mot att uppfylla samhällets förväntningar och krav. Något som kan kopplas till även institutionell påverkan, att organisationer tenderar att likna varandra i syfte att öka sin interna och externa legitimitet (Deegan & Unerman, 2011). Beslutsanvändbarhetssynen har också koppling till intressentsynsättet då den typen av redovisning anses ha ett förutsäggande värde, *Predictive value*, för de intressenter som utför en företagsbedömning som grund till ett rationellt beslutsfattande inför eventuella investeringar. En sådan bedömning anses ge möjligheten att bilda en åsikt om de risker respektive

möjligheter en verksamhetens miljöpåverkan orsakar. Det är ofta svårt att se och kvantifiera denna typ av risker och möjligheter, men det betyder dock inte att informationen blir mindre relevant att ta hänsyn till (Ljungdahl, 1999).

Utifrån de empiriska resultat som funnits i efterföljande kapitel har de olika teorierna valts ut efter relevans i syfte att förklara de fenomen som ligger till grund för varför eller varför inte företag låter extern oberoende part granska hållbarhetsredovisningen.

5. Empiri

I följande del kommer en redogörelse för den datainsamling som ligger till grund för uppsatsens undersökning utifrån ett revisorsperspektiv, ett företagsperspektiv och ett intressentperspektiv. Först presenteras resultaten från uppsatsgenomgången, de följs av en genomgång av resultat från studerade artiklar och avslutas med de intressentintervjuer som genomförts.

5.1 Empiriskt upplägg

I kapitlet presenteras först den sekundärdata som samlats in från uppsatser och internationella publikationer. Denna sekundärdata består av de skäl för och emot bestyrkande av hållbarhetsredovisningar som framkommit då uppsatser och studier granskats. Den sammanställda empirin kommer nedan presenteras i diagram som visar i hur många av uppsatserna och studierna som de olika skälen nämns. Flera av de nämnda skälen återkommer upprepade gånger både i samma och i olika uppsatser och publikationer men i diagrammen anges varje skäl endast en gång per undersökning. Följaktligen är det så att även om samma skäl har angetts fyra gånger i en och samma undersökning av olika respondenter så motsvarar detta en gång i de tillhörande diagrammen. Skäl som förekommit färre än två gånger har bortsetts från i diagrammen för att begränsa mängden data som presenteras och därigenom undvika att materialet blir oöverskådligt. För att möjliggöra djupare analyser och diskussioner har, i de fall det varit möjligt, även diagram gjorts som visar svar från en viss respondentgrupp uppdelat på revisorer och företag.

5.2 Litteraturgenomgång - *Uppsatser*

Nedan följer en sammanställning av de skäl som anges till varför hållbarhetsredovisning bör respektive inte bör bestyrkas i de 18 uppsatser som ligger till grund för litteraturstudien. Vid presentationen ges först en sammanfattande bild av de argument som förekommer mest frekvent, totalt sett. Det första diagrammet i varje avsnitt visar de vanligast återkommande skälen och i hur många uppsatser respektive skäl nämns. Därefter görs uppdelning efter vad revisorer anser att det finns för skäl samt vilka argument som finns enligt företag och företagsledare. I slutet av litteraturgenomgången för uppsatserna presenteras resonemang, skäl och tankar från externa intressenter som framkommit i de olika uppsatserna.

5.2.1 Skäl för bestyrkande - *Vad säger uppsatserna?*

Intressenters krav och behov anges som det viktigaste skälet i totalt 14 av de undersökta uppsatserna och därmed utgör denna aspekt det vanligast angivna skälet till varför en hållbarhetsredovisning bör granskas av extern part (Diagram I) (Jonzén & Krusing, 2011; Dirsell et al., 2008). Därefter följer argumenten att ett bestyrkande ökar trovärdigheten för informationen i hållbarhetsredovisningen samt att den innebär en kvalitetssäkring (Jotatorp & Olsson, 2009; Eriksson & Stark, 2008). Granskningen ses även som ett led i det interna hållbarhetsarbetet och ger företagen en chans att förbättra de interna processerna och rutinerna, ofta genom den feedback som tillhandahåvs av den oberoende granskaren. Likaså

menas branschen som företaget verkar i har inverkan på huruvida företaget i fråga väljer att få sin hållbarhetsrapport bestyrkt av extern part. Inom vissa känsliga branscher anges att extern granskning förekommer oftare än i andra branscher (Dahlström & Ekqvist, 2013; Ramadan & Bergström, 2013). I fem av uppsatserna framgår att möjlighet till konkurrensfördelar och en ökad transparens är viktiga aspekter och anses bidra till att företag väljer att få hållbarhetsredovisningen tredjepartsgranskad (Jotorp & Olsson, 2009; Jonzen & Krusing, 2011). Fyra av uppsatserna tar upp att företagsvärdet anses öka genom ett bestyrkande, vilket därför också menas vara en drivkraft till att låta granska hållbarhetsredovisningen (Eriksson & Sommerhell, 2010).

Diagram I

Skäl för bestyrkande - Vad säger revisorerna?

I de utvalda uppsatserna har olika typer av undersökningar gjorts, i 13 av dessa undersökningar har intervjuer utförts med representanter och revisorer från de stora svenska revisionsbolagen (Deloitte, KPMG, PwC, Ernst & Young). Av dessa representanter tas kvalitetssäkring upp som ett av de två tydligaste skälen för bestyrkande (Diagram II). Rapporten får enligt dem en högre kvalitet i de fall den är externt granskad (Eriksson & Sommerhell, 2010; Landström & Sanneborn, 2007). Ökad väsentlighet, som nämns i tre undersökningar kan också ses som ett led i kvalitetssäkringen. Revisorerna menar att den information som är granskad och bestyrkt blir mer betydelsefull och därmed mer väsentlig (Isaksson & Johansson, 2010).

Skäl för bestyrkande i uppsatser enligt revisorer

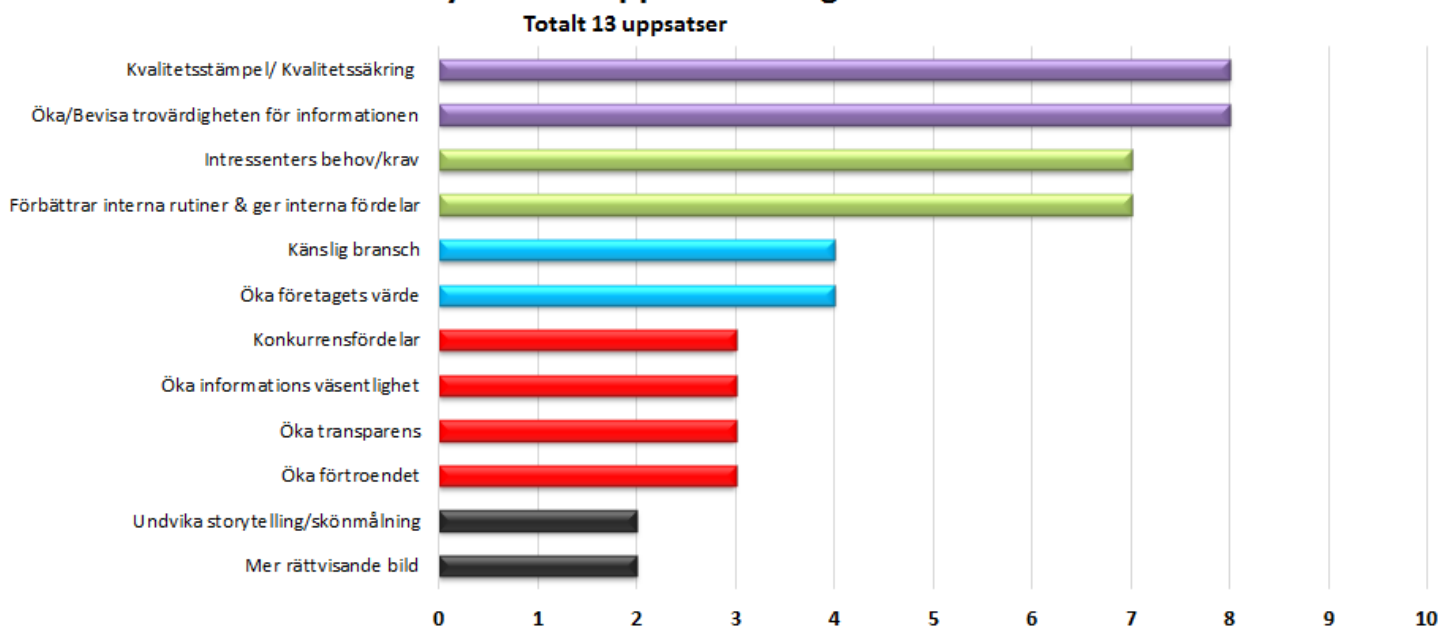

Diagram II

Trovärdighet, ett skäl som nämns i åtta fall kan sammankopplas med intressenternas krav och behov samt med ökad transparens (Glinqvist, 2005; Johansson et al., 2008). Företag och organisationer vill visa för sina intressenter att den presenterade informationen är trovärdig och rättvis. Det är en försäkran om att den information som företaget presenterar ger en rättvisande bild av företagets hållbarhetsfrågor, på samma sätt som den finansiella redovisningen speglar företagets ekonomiska situation (Dahlström & Ekqvist, 2013). Transparens syftar till en öppenhet gentemot externa intressenter och allmänheten, vilket ökar förtroendet för företaget och förhindrar redogörelser som beskriver verksamheten på ett förskönande sätt (Landström & Sanneborn, 2007). En av de intervjuade revisorerna i Jotorp och Olssons (2009) uppsats understryker att en bestyrkanderapport ses som ett oberoende bevis på en tillförlitlig och sanningsenlig information.

Intressenternas krav och behov lyfts i sju uppsatser av revisorerna som ett argument för bestyrkande. Respondenterna som tillfrågats säger att det i vissa fall finns krav eller efterfrågan från olika intressentgrupper om ett validerande och att granskningen handlar om att möta dessa. De anser också att själva bestyrkandet lockar till sig fler investerare och är viktigt framförallt ur ett internationellt perspektiv (Jonzén & Krusing, 2011; Claesson & Nordh, 2010).

[Specialist] framhåller att företagen har anpassat sin redovisning successivt under de senaste decennierna för att tillgodose såväl samhällets krav som externa intressenters krav. Exempelvis framhåller [specialist] att även betydelsen av sociala aspekter som människorättsfrågor och jämställdhetsfrågor har lyfts upp på agendan (Eriksson & Sommerhell, 2010, s.25).

Bestyrkande kan dessutom vara till hjälp för att utveckla processer och rutiner inom företaget och kan också leda till ett ökat företagsvärde. *“Granskningen tittar på hur de system och processer som syftar till att ta fram och mäta relevant information fungerar, och på så sätt kan företaget utveckla dessa processer”* (Glinqvist, 2005, s.27). Revisorerna menar att de interna processerna förbättras och interna fördelar uppnås genom att de oberoende bestyrkningsgivarna har stor kunskap om ämnet och bidrar med tankar och idéer för förbättringar och utveckling av arbetet (Claesson & Hellman, 2008).

Vissa branscher är mer utsatta för medial granskning än andra. Företag som i större utsträckning förekommer i mediala sammanhang kan se det som ett skäl till tredjepartsgranskning, men också att bli betraktad som en attraktiv arbetsgivare nämns av revisorerna som skäl för att bestyrka en hållbarhetsrapport (Dirsell et al., 2008). *Branschtillhörigheten*, menar revisorer, kan påverka huruvida ett företag väljer att validera eller inte framförallt i de fall då de befinner sig i känsliga branscher (Dahlström & Ekqvist, 2013). Företag inom branscher med hög miljöpåverkan tenderar att bestyrka sin hållbarhetsrapport i större utsträckning. Andra skäl är att den oberoende granskningen ökar jämförbarheten mellan olika företag och i vissa fall ger en konkurrensfördel. (Jonzén & Krusing, 2011). *[Revisor]... är av uppfattningen att en stor anledning till att kunder vill ha sin hållbarhetsredovisning externt granskad är att många andra företag väljer att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade* (Jonzén & Krusing, 2011, s.21).

Skäl för bestyrkande - Vad säger företagen?

I nio av uppsatserna har undersökningar gjorts med företag, både genom intervjuer och enkätundersökningar. Resultat från uppsatserna presenteras nedan utan hänsyn till vilken typ av företagsundersökning som genomförts, kvantitativa undersökningar behandlas på samma sätt som kvalitativa.

Diagram III

Bland företagen är de tydligaste skälen för extern oberoende granskning av hållbarhetsredovisning kopplade till intressenter. I sju av de totalt nio uppsatserna som innehåller någon form av företagsundersökning har intressenterna angivits som ett skäl till bestyrkande och det blir därmed det mest förekommande argumentet som talar för extern granskning. Liksom för revisorerna nämns också en ökad trovärdighet för informationen som mycket betydelsefull. *“Att hållbarhetsredovisningen har genomgått en granskning av tredje part ökar trovärdigheten”* menar en av respondenterna i Jotorp och Olssons uppsats (2009, s.25). Just denna respondent menar dock att det främsta skälet till en validering är att den medför interna fördelar genom ett förbättrat arbete och intern kontroll vilket leder till ökad tillförlitlighet. De interna och externa processerna är ett vanligt förekommande argument för att företag väljer att bestyrka sin hållbarhetsredovisning. De menar att granskningen leder till förbättrade rutiner och bidrar med klarhet i var fokus ska läggas och vilka utvecklingsmöjligheter som finns i hållbarhetsarbetet, vilket i sin tur leder till ökad intern trygghet. *“Ord som kvalitetsstämpel, ökad trovärdighet och tillförlitlighet förekom också ofta men även stöd för lärande och feedback från granskande byrå ansågs som mycket användbart”* (Clarén & Persson, 2010, s. 38).

Branschspecifika skäl nämns även de som en orsak, ur företagsperspektivet. Carlsson et al. (2007, s.23) visar i sin undersökning att *“Majoriteten av börsbolagen som granskar sina hållbarhetsredovisningar återfinns inom branscher med hög miljöpåverkan som exempelvis skogs-, verkstads-, och bygg/fastigheter ...”*. Detta argument tar därmed upp att företag som befinner sig i känsliga branscher har anledning att validera sina hållbarhetsredovisningar i hög utsträckning.

Ägarkrav anges som en annan anledning som kan kopplas samman med intressentperspektivet och kommer som en naturlig utveckling av lagkrav på bestyrkande för statliga företag, samt att det i vissa fall leder till ökat förtroende hos internationella investerare (Clarén & Persson, 2010) Vidare lägger företagen vikt vid att den externa granskningen bidrar med att säkerställa objektiviteten i rapporten vilket leder till trovärdighet gentemot intressenterna och allmänheten. I diagram III framgår att fem av uppsatserna anses tredjepartsgranskning medföra en kvalitetsstämpel och ett kvitto på ett fungerande hållbarhetsarbete varpå det understryks att redogörelsen är sann, rimlig och tillförlitlig (Eriksson & Stark, 2008; Solem & Svensson, 2012). Dessutom ökar det möjligheten till jämförelse med andra företag och det ses som en nödvändighet för företag som vill ligga i framkant inom sin bransch (Eriksson & Stark, 2008). I samband med detta ökar även transparensen och mervärdet för företaget något som vardera anges i tre av uppsatserna (Diagram III) (Carlsson et al., 2007; Claesson & Nordh, 2010).

En intressant aspekt som en av respondenterna i Eriksson och Stark (2008) lyfter fram är att granskningen också är en god signal till de anställda som ansvarar för och lägger tid och energi på inrapportering och upprättande av hållbarhetsredovisningen. De menar att granskningen blir ett led i att visa uppskattning för den processen. Samtidigt visar företaget att ledningen tar hållbarhetsrapporten på lika stort allvar som den finansiella redogörelsen.

5.2.2 Skäl emot bestyrkande - *Vad säger uppsatserna?*

I 10 av de totalt 18 uppsatser som legat till grund för denna undersökning har skäl emot bestyrkande angivits. Diagram IV presenterar de vanligast förekommande skälen och i hur många uppsatser dessa nämns.

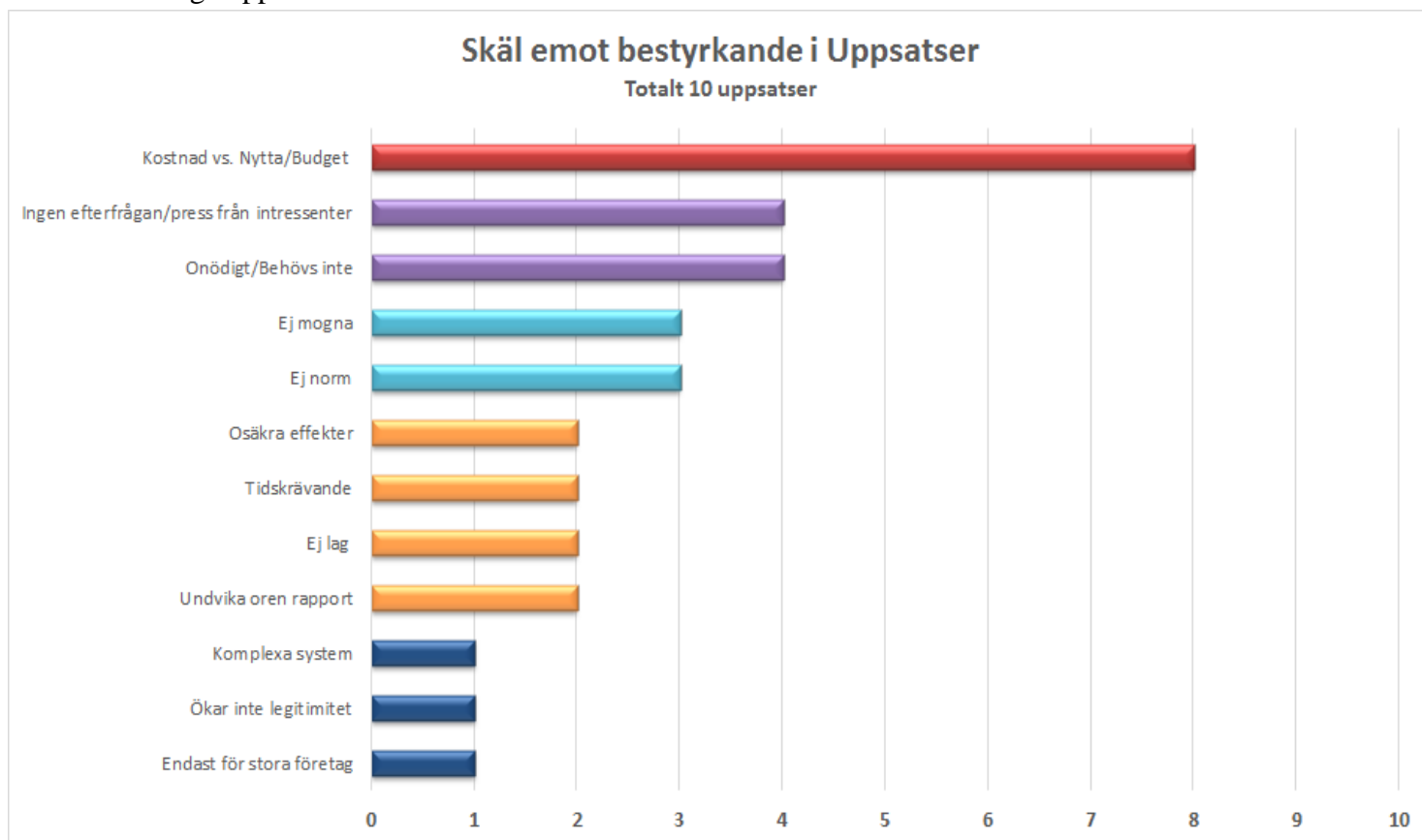

Diagram IV

Det framgår tydligt i Diagram IV att det mest förekommande argumentet i uppsatserna emot att låta hållbarhetsredovisningen bestyrkas externt är kostnad. I totalt åtta uppsatserna nämns kostnadsaspekten som ett betydelsefullt argument, vilket är klart fler gånger än övriga skäl nämns. Många företag anser att det är för dyrt att låta en extern part gå igenom redogörelsen och granska den (Ramadan & Bergström, 2013; Landström & Sanneborn, 2007). Därefter följer argumentet att det inte finns någon press eller efterfrågan från intressenter (Alberts et al., 2007; Jonzén & Krusing, 2011). Dessutom visar resultaten i fyra av de genomförda undersökningarna att företag ofta tycker att det är fullt tillräckligt att granska hållbarhetsrapporten internt och att det därmed blir överflödigt att även låta en extern part gå igenom den (Carlsson et al., 2007). Tre uppsatser nämner att företagen inte är mogna nog att låta redogörelsen bli kontrollerad och i lika många anges att det inte finns en norm för företagen att anlita en extern part (Solem & Svensson, 2012). Härefter anges i två uppsatser att en tredjepartsgranskning anses ge osäkra effekter varför det inte används samt att det är tidskrävande och att företagen inte vill riskera att den bestyrkande rapporten inte är utan anmärkning (Jotorp & Olsson, 2009; Eriksson & Sommerhell, 2010). Skäl som att företagen har komplexa system som är svåra att låta någon granska eller att legitimiteten inte anses öka samt att granskning av hållbarhetsredovisningar endast är för stora företag nämns en gång vardera (Ramadan & Bergström, 2013; Carlsson et al., 2007).

Skäl emot bestyrkande - Vad säger revisorerna?

I diagram V visas de argument som revisorer anger emot extern granskning av hållbarhetsredovisningar. Principen för diagrammet är densamma som i föregående del, samma skäl som förekommer flera gånger i samma uppsats motsvarar en gång i diagrammet. Dock har även skäl som endast omnämns i en undersökning tagits i beaktning.

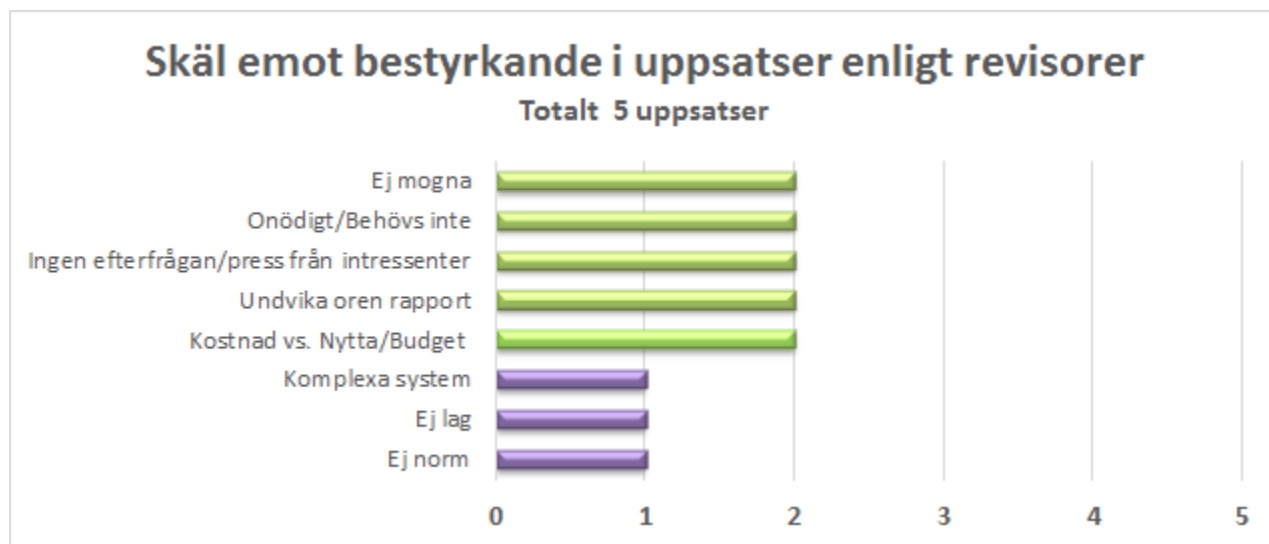

Diagram V

De fyra vanligaste skälen som anges av revisorerna anges endast i två uppsatser vardera av de tio där skäl emot nämns totalt. Ett av dessa skäl är att företagets mognad inte anses vara tillräckligt hög, i samband med detta nämner en revisor i en undersökning av Landström och Sanneborn (2007) att låg mognadsgrad gjort att revisorn i fråga vid flertalet tillfällen därför avstått bestyrkandeuppdrag. Samma revisor menar att företag vars bestyrkandeuppdrag har nekats återkommer några år senare när deras processutveckling kommit längre och de har en ökad kontroll på sina redovisningssystem. Likaså nämner en annan revisor att en för tidig extern granskning från ett icke moget företag kan visa sig bli negativt snarare än positivt i och med att hållbarhetsredovisningen är en mognadsprocess.

... rapporteringen av hållbarhet är en mognadsprocess, vilket medför att inte alla företag är redo att rapportera hållbarhet och få redovisningen externt granskad. I det avseendet är det möjligt att effekten istället blir omvänd vilket innebär att företagets legitimitet och trovärdighet skadas när företaget inte klarar att rapportera den information som samhället och intressenter söker i hållbarhetsredovisningen. (Eriksson & Sommerhell, 2010, s.26).

Här finns således en tanke om att det kan vara skadligt för företag att välja att validera sin hållbarhetsrapport alltför tidigt och att de därför undviker extern granskning för att inte riskera att få en oren redogörelse. Det finns också argument som tar upp att ett bestyrkande kan vara överflödigt. Bland annat stöds detta av följande från Johansson et al. (2008, s.49) ”... förklarar den låga procentandelen [bestyrkta hållbarhetsredovisningar] med att man i Sverige förlitar sig på att vi har bra lagar” (Johansson et al., 2008, s.49). Ytterligare en anledning till att tredjepartsgranskningen ses som onödig menar en revisor beror på att företag, framförallt i känsliga branscher, i Sverige har många lagar och regler att rätta sig efter varpå ett

bestyrkande av hållbarhetsredovisningen inte medför något eftersom trovärdigheten uppnås ändå (Jonzén och Krusing, 2011).

Gällande brist på efterfrågan från intressenter och avsaknad av normer menar en revisor bland annat att den främsta anledningen till att företag inte väljer ett externt bestyrkande kan bero på att det inte finns något krav från intressenterna. Vidare menas att orsaken till att det saknas krav för extern granskning från intressenterna är att denna typ av granskning är inte allmänt etablerad för alla verksamhetsområden (Jonzén & Krusing, 2011). Samma uppsats tar också upp kostnadsargumentet från en revisor, som *“understryker att det finns relativt många företag som inte får sina hållbarhetsredovisningar externt granskade och i dessa fall rör det sig enligt [revisor] främst om budgetfrågor.”* (Jonzén & Krusing, 2011, s.23). Härutöver nämns att det saknas lagkrav för företag som inte är statligt ägda att bestyrka hållbarhetsredovisningen vilket anges som ett skäl till att rapporterna inte granskas.

Skäl emot bestyrkande - Vad säger företagen?

De skäl som företagen angett emot ett bestyrkande presenteras här i diagram VI. Principen för detta diagram är densamma som i föregående del.

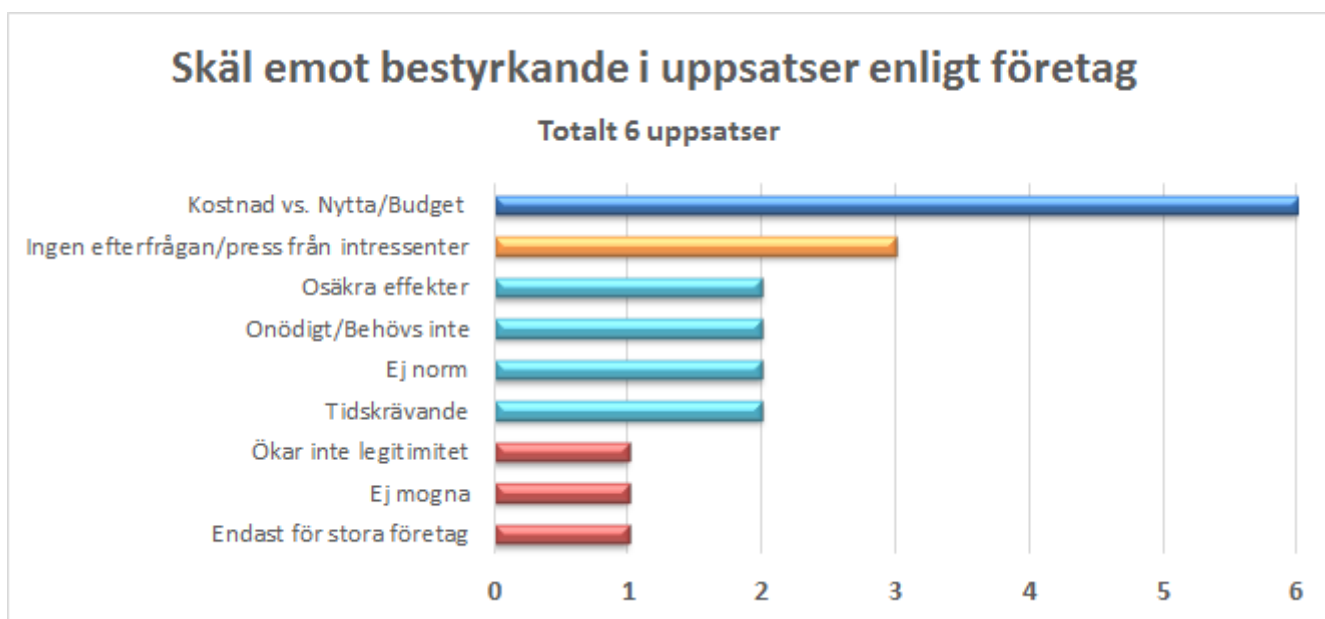

Diagram VI

Det främsta skälet emot extern granskning enligt företagen är kostnad, vilket nämns i alla de uppsatser där företag anger motargument till granskning. I en av dessa, skriven av Solem & Svensson (2012) menar ett av företagen att beslutet att inte bestyrka är ett resultat av en avvägning mellan dess kostnad och det medförda värdet. Nyttan av ett validerande anses helt enkelt inte överstiga kostnaden vilket gör att det inte finns plats för granskning i budgeten. Osäkerhet på vilka effekter som den externa kontrollen faktiskt skulle ge företaget uppges också i samband med kostnad och nytta. Företagen menar att eftersom de inte är säkra på vilka fördelar som kommer med granskningen väljer de att inte investera i den (Eriksson & Stark, 2008).

Avsaknad av tryck från intressenterna som skäl emot extern kontroll återkommer i tre av uppsatserna. Här framgår också en osäkerhet när det kommer till intressenternas behov *“Dock är respondenterna osäkra på vilka externa intressenter som kan tänkas ha en konkret nytta av ett bestyrkande.”* (Jotorp & Olsson, 2009, s.42). Ett samband som påpekas är att det finns en tro på att hållbarhetsredovisning kommer växa alltmer något som i sin tur anses medföra att fler intressenter kommer kräva bestyrkta hållbarhetsrapporter men att företaget eller företagen fram tills dess avvaktar extern granskning (Carlsson et al., 2007; Jotorp & Olsson, 2009).

Ett annat motargument är att företagen anser det räcka med att låta granska hållbarhetsredovisningen internt. Ett företag tar upp att de inte har behov av denna extra försäkran då de investerat i så pass bra miljöteknik att en tredjepartsgranskning blir onödig (Johansson et al. 2008). Företagen nämner också är att en granskning av extern part inte är en branschnorm, alltså få andra i branschen gör det, vilket gör att de valt att inte heller bestyrka. I Solem och Svenssons uppsats (2012) kopplas detta också samman med avsaknaden av intressenters efterfrågan då ett företag menar att om de varit verksamma i en bransch där det är vanligt med granskning hade intressenternas krav ökat vilket i sin tur hade gett ett starkare incitament att få hållbarhetsredovisningen validerad.

I två av uppsatserna menar företagen att det helt enkelt inte finns tid till att få hållbarhetsredovisningen bestyrkt då tredjepartsgranskning innebär att de måste ta in en extern part som sedan måste sättas in i företagets arbete. De anser också att tid och energi bör läggas på det faktiska hållbarhetsarbetet snarare än en kontroll från en oberoende part (Solem & Svensson, 2012; Jotorp & Olsson, 2009).

Ytterligare motargument till tredjepartsgranskning, är att företagen inte anser att ett bestyrkande ökar legitimiteten för hållbarhetsredovisningen samt att de anser att en granskning endast är något för de större företagen (Carlsson et al., 2007; Ramadan & Bergström, 2013). Även ur företagsperspektivet anges att hållbarhetsredovisning är en mognadsfråga och att det krävs en viss utvecklingsnivå för att ett bestyrkande över huvud taget ska vara aktuellt. Det betyder i praktiken att en oberoende granskning kräver en tids engagemang i och arbete med hållbarhetsfrågor eftersom en omogen redovisning sannolikt inte har någonting att vinna på den oberoende granskningen.

5.2.3 Uppsatser - *Vad säger intressenterna?*

I fem av uppsatserna har författarna varit i kontakt med totalt åtta olika intressenter till företag, dessa intressenter har varit representanter från ett försäkringsbolag, tre fondförvaltare, tre olika NGO:s samt en bank. Dessa intressenters synpunkter kommer här att presenteras.

Flera av intressenterna anser att en granskad hållbarhetsredovisning bidrar till en betydligt högre trovärdighet samt att kontrollen först och främst är en bekräftelse för att rapporten är korrekt (Jonzén & Krusing, 2011; Glinqvist, 2005). De lyfter också fram att det därmed är viktigt att bestyrkandet görs av en oberoende extern part. Däremot är intressenterna samtidigt relativt överens om att en extern granskning inte är något de begär eller kräver, även om de föredrar att det finns. Det innebär vidare att en kvalitetssäkrings vara eller icke vara inte heller

avgör deras agerande eller bedömning av ett företag (Jonzén & Krusing, 2011). Majoriteten av intressenterna menar att de inte bedriver någon direkt påtryckning på företagen i syfte att få dem att bestyrka hållbarhetsredovisningen. Däremot anser de flesta att de ändå försöker påverka företagen att förbättra sina hållbarhetsrapporter och att de i flera fall anser sig ha en god dialog med företagen. En NGO menar dock att de arbetar för att påverka;

Hon berättar att de försöker påverka företagen genom att bland annat använda sig av andra påverkare. Där har de identifierat investerare, fondförvaltare, som en grupp vilken gärna ser att hållbarhetsredovisningen är tredjepartsgranskad. Genom att arbeta tillsammans med dem kan de sätta press på företagen att såväl hållbarhetsredovisa som att låta denna tredjepartsgranskas. (Johansson et al., 2008, s.46).

Här har alltså en intressent uppmärksammat vilka andra intressenter som finns för att tillsammans med dem ha ökad möjlighet att påverka företagen. Alberts et al. (2007) menar att också fondförvaltarna arbetar aktivt för att inverka på sina innehav men att de däremot inte fokuserar specifikt på bestyrkandet i sig.

En NGO nämner också att de arbetar globalt och att granskade redogörelser därmed underlättar för dem eftersom det skapar mer gynnsamma förutsättningar för en jämförelse då de anser att hållbarhetsredovisning och arbetet med hållbarhet skiljer sig mycket mellan olika länder. Samma organisation menar vidare att det inte finns lika stora behov av kvalitetsgranskning i Sverige då de lagar och förordningar som finns är välutvecklade och efterföljs. Den av Johansson et al. (2008) tillfrågade revisorn anser också att en tredjepartsgranskning innebär att redovisningen förbättras och standardiseras samt därigenom bidrar till en ökad möjlighet till jämförelser.

När intressenterna nämner nackdelar med externt bestyrkande från tredjepart tar de upp kostnadsfrågan, en bankanställd menar att det är kostnaden som gör att hen råder företag att inte få sin hållbarhetsredovisning externt granskad förrän de utvecklat sina processer och kommit en bit i sitt hållbarhetsarbete (Jonzén & Krusing, 2011). En fondförvaltare uttrycker också sin organisations tvivel mot hållbarhetsrapporter vilket lett till att de valt att kontrollera respektive företag som de har innehav i på egen hand (Alberts et al., 2007).

5.3 Litteraturgenomgång - *Internationella publikationer*

I kommande del presenteras en översikt av de 18 internationella studier som litteraturstudien grundar sig på. I genomgången av dem görs inte samma uppdelning mellan vilka skäl som angetts av revisorer respektive företag som det gjordes för uppsatserna. Anledningen är att det endast är två artiklar som tar upp revisorsaspekten. I en av dessa görs inte heller skillnad på vilka argument som kommer från företag och vilka som kommer från revisorer. Det saknas därmed tillräckligt med underlag för att göra en uppdelning och utefter den göra valida antaganden.

5.3.1 Skäl för bestyrkande - *Vad säger de internationella publikationerna?*

Nedan redogörs för i hur många av publikationerna olika skäl och drivkrafter för externt bestyrkande anges.

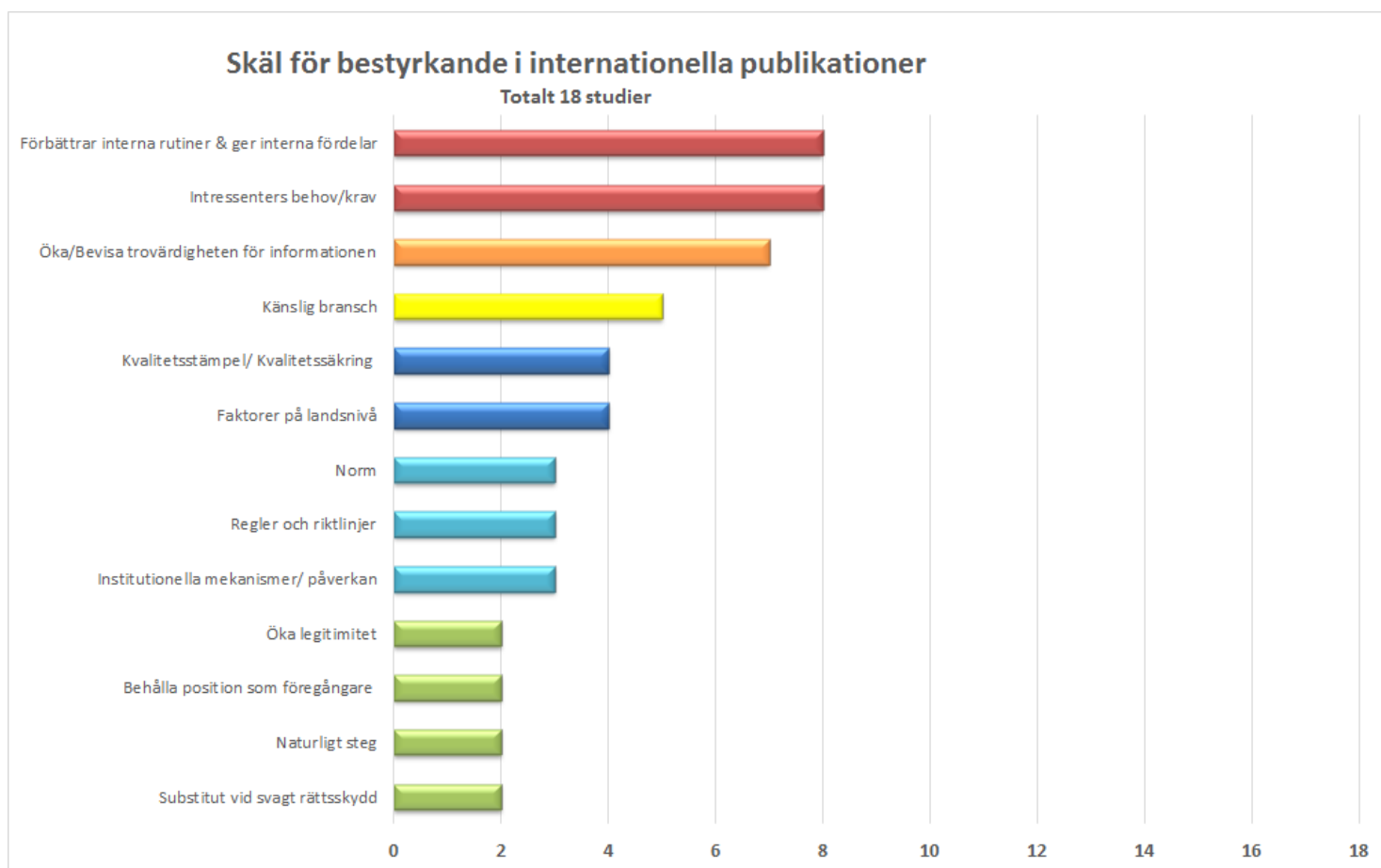

Diagram VII

De tre översta staplarna i diagram VII ovan representerar interna rutiner, intressenter och trovärdig information och utgör samma faktorer som hamnar bland topp fyra i motsvarande undersökning av svenska företag (Diagram I). Synsättet ser således mer eller mindre likadant ut på internationell nivå såväl som nationell.

Intressenternas krav och behov tillsammans med förbättrade interna processer nämns vardera i 8 av de 18 undersökta publikationerna. Till grund för aspekten interna processer ligger att företagen vill ha en extern åsikt om hållbarhetsrapporten för att därefter ges möjlighet till förbättringar i det interna hållbarhetsarbetet (Jones & Solomonson, 2012; Gillet, 2011; Deegan et al., 2006a; Sawani et al., 2010). När en organisation sedan har en välfungerande arbetsprocess kommer extern granskning som ett naturligt steg. En intervjuad revisor beskriver sina klienters syn på saken nedan.

They always say 'the biggest value of the assurance is not in the external part but in the internal part as [SAT] with their eyes and ears all over the world looking at things are able to feed back to us what may be happening out there that we have not picked up on' (A3, manager) (O'Dwyer et al., 2011, s.40)

Betydelsen av intressenterna nämns både ur ett företagsperspektiv, som att i lägga vikt vid dialogen med externa och intern intressenter, men också ur ett vidare perspektiv som har att göra med i vilket land företaget i fråga verkar. Kolk och Perego (2010) menar att det verkar som att beslut fattas om ett bestyrkande med utgångspunkt i den allmänna medvetenheten om hållbarhet i det aktuella landet och att dessutom lagar såväl som intressenters inflytande i allmänhet kan vara skäl för extern granskning (Simnett et al., 2009; Kolk & Perego 2010). I länder med dåligt skydd för investerare och intressenter kan en oberoende validering fungera som ett substitut till bolagsstyrning (Perego, 2009).

Consistent with our expectations, our results provide evidence that companies operating in countries that are more stakeholder oriented and have a weaker governance enforcement regime are more likely to adopt a sustainability assurance statement (Kolk & Perego, 2010, s. 182).

Det finns också undersökningar som pekar på att företag som verkar i länder med sträng miljörapportering i större utsträckning tredjeparts granskar sin hållbarhetsrapport (Perego & Kolk, 2012). Även Simnett et al. (2009) menar att ett starkt rättssystem kan utgöra ett skäl för bestyrkande, *“The result further suggest that sustainability reports in the stronger legal system are more likely to be assured...”* (Simnett et al., 2009, s.965). Samtidigt anges i två internationella publikationer att bestyrkandet kan fungera som ett substitut när rättssystemet i sig inte anses tillräckligt starkt (Perego, 2009; Kolk & Perego, 2010).

Till grund för ökad trovärdighet som ett argument ligger i många fall branschspecifika orsaker som gör att diverse företag har anledning att förbättra sin legitimitet och trovärdighet i den utgivna informationen genom bestyrkandet. Simnett et al. (2009) menar att företag inom mer utsatta branscher så som gruvindustrin, verkstadsindustrin samt företag inom finansmarknaden i större utsträckning får sin hållbarhetsredovisning externt granskad (Simnett et al., 2009). Denna slutsats återkommer även hos Mock et al. (2013) som pekar på att ekonomiskt känsliga industrier utfärdar granskade redogörelser, samt hos Perego och Kolk (2012) *“... more ‘polluting’ sectors have traditionally been most active in this regard, although the number of Banks and Insurance firms that published a sustainability report and choose for independent verification increased ... ”* (Perego & Kolk, 2012, s.179). Företag i så kallade känsliga branscher tenderar att i större utsträckning måna om att visa upp sitt ansvarstagande och bestyrka sin rapport.

Andra skäl som också anges på företagsnivå är att de vill behålla sin position som föregångare och öka kvaliteten på redogörelsen genom valideringen ses som en bekräftelse på att datan är korrekt snarare än rättvis eller orättvis. Företagen vill helt enkelt inte kommunicera missvisande information till omvärlden.

5.3.2 Skäl emot bestyrkande –

Vad säger de internationella publikationerna?

Vid genomgång av skäl emot extern granskning av hållbarhetsredovisningar fanns det generellt färre motiveringar, endast 5 av de 18 undersökta artiklarna tog upp argument emot bestyrkande. Liksom tidigare har studier som nämnt skäl i de flesta fall tagit upp mer än ett skäl. Diagram VIII presenterar de förekommande skälen och i hur många artiklar dessa nämns.

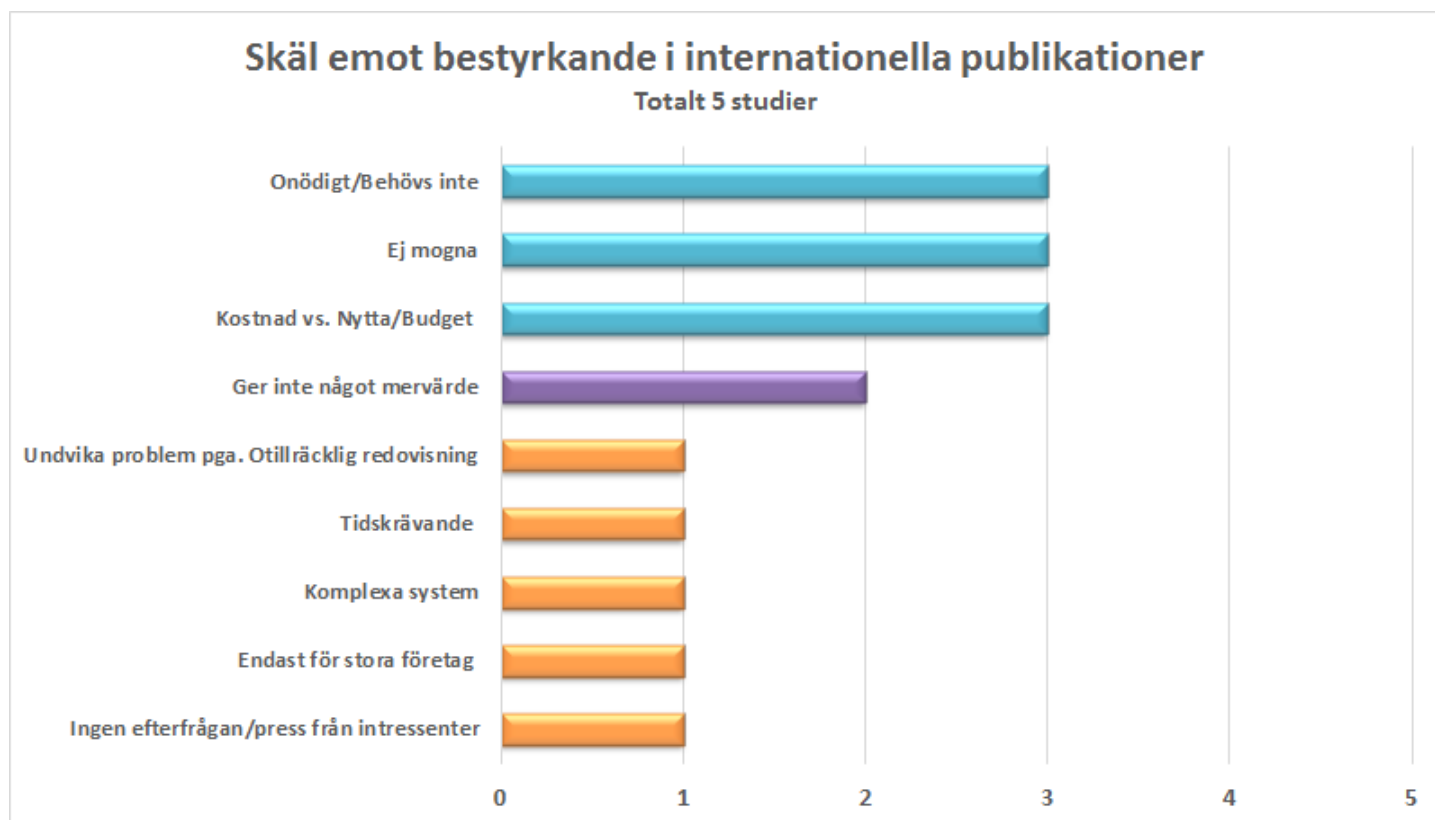

Diagram VIII

Ett av de främsta motargumenten till granskning som togs upp i de internationella studierna var att ett extern bestyrkande ansågs onödigt bland annat då det ansågs räcka med en intern försäkran av hållbarhetsredovisningen, istället för en extern. Något som tas upp av Jones och Solomonson (2010, s.26) där de i en intervju har en respondent som påpekar just detta *“Another interviewee from a communications company went into more depth, believing that the internal audit function was sufficient, especially when reinforced by the audit committee.”*. Argumentet går också att koppla samman med att det i två internationella studier menas att en tredjepartsgranskning inte bedöms bidra med något extra värde till rapporten, vilket vidare gör det överflödigt. Något som framgår i citatet *“However, there was still a degree of scepticism as to relevance and value add of the assurance process* (Martinov-Bennie et al., 2012, s.278).

I tre olika internationella studier nämndes att en av anledningarna till att låta blir att bestyrka företags mognadsnivå. Det ansågs för tidigt för företagen att låta en extern part gå igenom hållbarhetsredovisningen då de inte ansågs ha kommit tillräckligt långt i sitt arbete.

While active in debate on GRI reporting, management were considering the consequences for the development of reporting protocols to achieve a GRI rating. As such they believed any serious conversation with assurance providers would be premature. To date they have not yet included a GRI rating with their sustainability report. (Martinov-Bennie et al., 2012, s.276).

I samband med mognadsnivå nämndes också att en för tidig inblandning av extern part snarare kunde vara skadligt än positivt för företaget då en icke-bestyrkt hållbarhetsredovisning ansågs vara bättre än en med negativa kommentarer (Perego & Kolk, 2012). Här menades att det fanns delar av hållbarhetsredovisningen som företaget ville förbättra innan de tog in externa parter.

Tre av studierna tar upp kostnad som ett argument emot ett externt bestyrkande något som kan nämnas i samband med detta är att en studie tar upp att en granskning skulle vara alltför tidskrävande och därigenom kostsamt. Dessutom anges att hållbarhetsrapporten inte bestyrktes på grund av att området den behandlar är alltför komplex för en utomstående att ha möjlighet att kontrollera (Jones & Solomonson, 2010). Vardera en gång nämns också att det inte anses finnas någon press från intressenter samt att bestyrkande endast är något som stora företag behöver.

5.4 Intressentundersökning - *Primärdata*

Två intervjuer genomfördes för att undersöka vad externa intressenter har för syn på hållbarhetsrapporten i allmänhet och bestyrkandet i synnerhet. Den ena intervjun genomfördes med Första AP-fonden och den andra med Handelsbanken.

5.4.1 Första AP-fonden

Första AP-fonden är en av fem buffertfonder i det allmänna inkomstpensionssystemet vars uppgift är att förvalta fondkapitalet till största möjliga nytta. Fonden investerar långsiktigt och säger sig vara en aktiv och engagerad ägare, som ställer höga krav inom miljö, etik och bolagsstyrning (AP-fonden, 2011). Första AP-fondens chef för Hållbart värdeskapande har gett företags syn på hållbarhetsredovisning och bestyrkande.

Vår kontakt säger att hållbarhetsrapporten i sig inte är avgörande men att all form av information om hur hållbarhetsrisker identifieras och hanteras verksamheten är mycket viktig. Huruvida ett företag upprättar en hållbarhetsredovisning är inte heller avgörande för AP-fonden då de sätter samman sin aktieportfölj. Hen anser att en oberoende granskning skapar trovärdighet och en bra revisor kan bidra med nyttig input i arbetet med hållbarhetsfrågor men att GRI trots allt är än viktigare eftersom GRI:s riktlinjer ökar jämförbarheten mellan olika bolag.

Inte heller ser respondenten bestyrkandet som avgörande utan menar att det enkelt går att skaffa sig en egen uppfattning om hur företags arbete fungerar genom att läsa hur de själva beskriver verksamheten. Däremot är valideringen ett plus eftersom det ger ökad tillförlitlighet till de upplysningar som lämnats i hållbarhetsredovisningen. Om fokus å andra sidan ligger på mer enskilda detaljer än den övergripande strategin är en tredjepartsgranskning av större vikt. Inte heller är den externa granskningen i sig avgörande för om ett företag tas med i aktieportföljen eller inte. Riskbedömning i kombination med en öppen dialog med företaget och själva hållbarhetsredovisningen är istället det som AP-fonden lägger vikt vid i den processen. Slutligen anser respondenten inte heller att första AP-fonden bedriver några påtryckningar på företag för att få dem att bestyrka sina hållbarhetsrapporter av extern, oberoende part.

5.4.2 Handelsbanken

Handelsbanken är en av de fyra svenska storbankerna och har som mål att ha högre lönsamhet än genomsnittet för konkurrenterna vilket de anser ska nås genom nöjdare kunder och lägre kostnader än sina konkurrenter. På deras hemsida beskriver de också att de ”ska fungera som en ansvarsfull institution i samhället. Det är därför naturligt för banken att arbeta med frågorna om hållbar utveckling ...” (Svenska Handelsbanken AB, 2014) Avdelningen för Investor Relations där vår kontakt arbetar ger analytiker, aktieägare och andra kapitalmarknadsaktörer information om bland annat bankens finansiella resultat, aktie- och investeringsengagemang.

I kontakten med vår respondent framkom att de från Handelsbankens sida inte anser att förekomst av en hållbarhetsredovisning är vare sig ointressant eller avgörande. Inte heller görs

någon skillnad på om företag har eller saknar hållbarhetsredovisningar då de genomför kreditgivning, riskbedömning eller investering eftersom Handelsbanken själva gör en egen analys. Vid den analysen uppmärksammas dock miljöfrågor om det anses röra sig om ett företag som särskilt påverkar miljön.

Då det gäller extern granskning av hållbarhetsrapporter anser vår kontakt inte att det är så betydelsefullt för Handelsbanken utan snarare för att ge en läsare en kvalitetsstämpel på de uppgifter som lämnas. Inte heller gör de skillnad på om det finns en bestyrkt eller icke-bestyrkt hållbarhetsredovisning. Respondenten nämner även de inte utsätter företag för några påtryckningar för att på så sätt få dem att få sin hållbarhetsredovisning externt kvalitetssäkrad. Slutligen lyfter vår respondent två positiva effekter hen ser med att validera hållbarhetsredovisningen externt, för det första att det ger en särskild kvalitetsgranskning och för det andra att bidrar till att presentera en kvalitetssäkrad rapport till sin målgrupp.

5.4.3 Stockholmsbörsen

Vid telefonkontakt med Stockholmsbörsen, Nasdaq OMX Stockholm, i syfte att be om deras medverkan i vår undersökning avböjde den tillfrågade presstalesmannen med motiveringen att de inte ställer några krav på företagen utan att de är neutrala i frågan.

6. Analys

I detta kapitel görs en djupare analys av de tydligaste empiriska resultaten som framkom i föregående del. De empiriska begreppen sätts i relation till de valda teorierna för att på så sätt studera dem på ett vetenskapligt sätt. För ökad tydlighet analyseras de olika empiriska fynden under de tidigare presenterade teoretiska begreppen.

6.1 Institutionell påverkan

Nedan följer de olika skäl till bestyrkandet som funnits och kan sammankopplas med institutionella krafter i samhället. Enligt institutionell teori följer organisationer varandra genom att följa de normer som skapas vilket är anledningen till att organisationer utvecklas åt samma håll.

6.1.1 Bransch

Revisorer, företagsledare och intressenter i uppsatserna nämner alla att vilken bransch ett företag befinner sig i har betydelse för huruvida ett företag väljer att få hållbarhetsredovisningen granskad av oberoende part eller inte. Samstämmigheten för de olika parterna ligger framförallt i att olika former av miljö känsliga branscher anses ha mest fördel och starkast skäl att använda sig av utomstående bestyrkning (Ramadan & Bergström, 2013). Att just denna typ av bransch har ett större behov av validerad och korrekt information kan kopplas till såväl den institutionella teorins tankar om att företag inom samma verksamhetsområde tenderar att likna varandra som till legitimitetsteorins idé om att ett företag uppnår legitimitet genom att följa omvärldens regler och normer. Genom att presentera en externt granskad hållbarhetsredovisning i en miljö känslig bransch där många andra företag gör detsamma följs branschspecifika normer vilket ger legitimitet till företaget och en samstämmighet till verksamhetsområdet. Dessutom tas hänsyn till de ökande kraven från omvärlden att företag inom denna bransch måste ta sitt ansvar. Ytterligare något som talar för att institutionell påverkan är betydelsefull är det faktum att ett motargument till validerande som nämns i empirin är att vissa företag väljer att inte få hållbarhetsrapporten kontrollerad på grund av att det inte är en norm i den bransch där de verkar (Diagram VI) (Solem & Svensson, 2012). Här finns alltså ett tecken på att de normativa reglerna ser olika ut beroende på typ av företag och bransch, vilket gör att incitamenten är olika för olika företag att faktiskt låta en utomstående gå igenom och intyga riktigheten i hållbarhetsredovisningen. Det finns också möjlighet att detta påverkar intressenternas inställning, de intressenter som har engagemang i företag i miljö känsliga branscher kan förmodas ha andra krav och önskemål på de företagen än intressenter som har intressen inom andra verksamhetsområden.

Vid en jämförelse med det internationella perspektivet framgår att det finns konsensus med vad som framkommit i uppsatserna och de internationella företagens synpunkter, att miljöutsatta branscher har ett större behov av bestyrkande, eftersom ett fel eller problem här kan leda till stora miljöproblem (Diagram VI & VIII) (Mock et al.). Genom att frivilligt få sin hållbarhetsredovisning tredjepartsgranskad bygger företag på det sociala kontraktet med

omvärlden och ökar därmed sin legitimitet. Endast revisorer nämner att ett skäl för validerande är att företag vill vara de som ligger i framkant inom branschen med sitt miljöarbete i och med de konkurrens fördelar ett bestyrkande ger (Diagram II). Ett sätt att skapa konkurrens fördel kan alltså vara att avvika från branschnormen genom ett externt validerande inom ett verksamhetsområde där det annars inte är vanligt förekommande, vilket dock inte varit ett utbrett argument bland företagen i den nationella undersökningen. Vilket bör vägas emot det institutionella synsättet och tron på att organisationer inom samma bransch tenderar att likna varandra i syfte att öka sin legitimitet (Deegan & Unerman, 2011). Däremot ger de internationella företagen stöd åt revisorernas uttalande då det i två företagsundersökningar har nämnts att ett motiv till ett bestyrkande bland annat är att behålla en position som ett framstående företag inom sin bransch (Diagram VII).

Det finns en möjlighet att institutionell påverkan även är ett av skälen till att företag väljer att inte bestyrka sin hållbarhetsredovisning då ett företag kan motivera sitt val med att många andra företag inte gör det. I Diagram VI framgår att tre nationella företagsundersökningar motiverar valet att inte använda sig av extern granskning med att det inte är en norm (Martinov-Bennie et al., 2012). En relaterande och möjlig indikation framgår i en av de internationella publikationerna samt i en uppsats som lyfter att företag nämner att en extern kontroll endast är för de stora bolagen och att de därför inte väljer att bestyrka (Diagram VIII & VI) (Park & Brorson, 2005; Ramadan & Bergström, 2013). Detta tyder på att inte bara typ av bransch spelar roll för företagets val av tredjepartsgranskning, utan även vilken norm det finns i den aktuella branschen. Normen i respektive bransch verkar fungera åt två håll. Dels kan den påverka företag att bestyrka i syfte att vara föregångare men den kan också verka i motsatt riktning, nämligen att påverka företag att inte granska eftersom ingen annan gör det.

6.1.2 Regler och Riktlinjer

I och med att varken hållbarhetsredovisningen eller bestyrkandet av den är lagstadgat för icke-statligt ägda företag i Sverige innebär det att användandet av granskning baseras på rent normativa regler och inte tvingande, enligt den institutionella teorin (Tengblad, 2006). Inte heller har användandet av ett bestyrkande blivit så pass vanligt att det kan ses som en kognitiv regel. Avsaknaden på lagkrav används också som argument emot tredjepartsgranskning vilket visas i diagram IV (Jonzén & Krusing, 2011). Regler och riktlinjerna nämns även som skäl för ett bestyrkande av flera av de internationella företagen i artiklarna bland annat av Simnett et al. (2009) och visas i Diagram VII. Något som kan jämföras med vad Perego och Kolk (2012, s.179) presenterar i sin undersökning.

The reporting hikes for Japanese and French firms in, respectively, 2005 and 2008 have been related to the institutional context (Kolk, 2010) ... It might be suggested that this has been applicable to assurance statements included in reports as well.

Författarna menar således att de institutionella krafterna i dessa fall har betydelse för den externa kontrollens vara eller icke vara. För statligt ägda företag är resonemanget en aning

annorlunda då ägarkravet som skäl för granskning kommer som en logisk följd av det svenska lagkravet på bestyrkande i syfte att kontrollera att GRI:s riktlinjer bättre följs och tillämpas.

Internationella studier visar även intressanta aspekter på landsnivå (Diagram VII). Både i länder med starkt rättssystem och i de med svagt rättssystem tenderar granskningen att utvecklas. Med det menas att i länder med starka rättssystem och sträng miljöredovisning ökar antalet företag som tredjeparts granskar. Dock visar samma studier att även i länder med svaga rättssystem och som anses vara intressentorienterade ses ett bestyrkande som en säkring för intressenter. Det kan tyda på att en utveckling sker av extern granskning i de flesta länder oavsett rättssystem då det även anses fungera som substitut vid svagt rättsskydd (Kolk & Perego, 2010).

Sustainability assurance services may serve as a good corporate governance substitute role when legal protection of corporate investors and stakeholders is weak in ensuring control over the credibility and quality of disclosed social and environmental information. (Perego, 2009 s.422).

6.2 Legitimitet

Legitimitetsteorin menar att det finns ett teoretiskt, socialt kontrakt mellan organisationer och samhälle som måste följas för att organisationer ska anses legitima. Nedan belyses de aspekter som förknippas med legitimitetsteorin och de delas vidare upp i skäl som berör intern legitimitet och skäl som har med extern legitimitet att göra.

6.2.1 Intern legitimitet

Under rubriken intern legitimitet analyseras de skäl som har tolkats röra och behandla just den interna legitimiteten. Med intern legitimitet menas den legitimitet som erhålls och skapas inne i företaget, och handlar om relationen mellan anställda, ansvariga och till viss del även mellan exempelvis leverantörer och företaget i fråga.

Interna rutiner och fördelar

Diagram III visar att företag i de nationella undersökningarna nämner interna rutiner och fördelar samt intern trygghet som viktiga argument för granskning. Från revisorernas håll nämns det som en anledning till bestyrkande i samma omfattning (Diagram II). För företagen är det tydligt att detta är en mycket viktig anledning till varför de väljer att granska sin hållbarhetsredovisning externt. Interna fördelar nämns som en grund till extern kontroll fem av nio uppsatser med företagsundersökningar samt i sju av tretton revisorsundersökningar. Det verkar som att företagen i hög utsträckning genomför extern kontroll för självändamål, nämligen för att förbättra det interna arbetet, få feedback och utvärdera processen, ett resonemang som även kan relateras till intern kvalitetsförbättring som följer nedan (Eriksson & Sommerhell, 2010; Clarén & Persson, 2010). Granskaren anses vara en oberoende part som kan bidra till arbetsprocessen och ge ett mått på hur väl hållbarhetsarbetet fungerar. Genom att

få ett externt "godkännande" ökar den interna legitimiteten för arbetet med hållbarhet och redovisningen av densamma.

De internationella studierna tar även upp de interna fördelarna som ett viktigt argument. Vilket framgår tydligt i Gillets (2012) undersökning bland hållbarhetschefer och revisorer på stora franska företag.

It's not about verification of the report itself because it would be too complicated to verify each part of the text as the witnessing and the qualitative information disclosed but it's about a verification of the measuring tools and reporting process (Interview C.2). (Gillet, 2012, s. 74).

Både uttalanden från revisorer och företag pekar på att själva arbetet med hållbarhet i vissa fall är viktigare för företagen än den externa trovärdighet som granskningen bidrar med. Företagen som ser på extern granskning så här är överens med de intressenter som vi har varit i kontakt med som menar att bestyrkanderapporten inte är avgörande och att fokus ligger på arbetet i sig. Nyss nämnda resonemang pekar på att arbetsprocessen i själva verket utgör en cykel. Samtidigt som revisorer och företag anger att extern granskning är ett självändamål för att förbättra interna rutiner så är bestyrkandeprocessen i sig bidragande till ett förbättrat internt arbete genom den feedback och de förbättringsförslag som företag i vissa fall erhåller vid en granskningsprocess. Det finns således en paradox i argumentet. Validering ämnar förbättra de interna rutinerna samtidigt så är det i vissa fall just med det motivet till grund som extern granskning väljs bort.

Det nämns även att själva bestyrkandet i första hand har med ledningen att göra. Det är ledningen på respektive företag som avgör huruvida en extern granskning ska göras eller inte. Således ligger beslutet endast hos ett antal personer (Glinqvist, 2005; O'Dwyer & Owen, 2005). Den interna kontrollen anses förbättras när en extern granskare hjälper till med att tydligt se vad de interna processerna ska fokusera på, något som bidrar med förbättringsmöjligheter samt främjar den interna tryggheten (Diagram III) och därmed ökar den interna legitimiteten. En revisor menar att tredjepartsgranskning upplevs motiverande för de ansvariga för hållbarhetsarbetet i företagen då det visar personalen att företagets ledning tar deras arbete på allvar. Något som kan vägas mot de skäl som många företag samt två revisorer lyfter emot extern granskning och menar att företagen inte ser det som nödvändigt och även är osäkra på granskningens effekter. Två undersökningar (Diagram VI) lyfter osäkra effekter som argument emot ett bestyrkande medan företag i fem undersökningar betonar interna fördelar som anledning till valet att validera (Diagram, III). Detta tyder på att det finns företag som anser sig ha tillräcklig intern kontroll och att extern granskning därför i nuläget inte tycks bidra med sådana interna fördelar för alla företag. Till de företag som inte upplever interna fördelar med tredjepartsgranskning kan kopplas andra skäl nämligen att bestyrkandet innebär en tidskrävande process som sker på själva hållbarhetsarbetets bekostnad eftersom flera dagar går åt att intervjua företagets personal under granskningsprocessen som således inte kan utföra sina dagliga arbetsuppgifter (Clarén & Persson, 2010). Därför upplever en del företag att nyttan överstiger den höga kostnaden som är förknippad med en validering (Diagram VI).

Företagsvärde

Ökat företagsvärde och mervärde bedöms vara synonyma utifrån resonemang hos uppsatsens undersökningsobjekt. Revisorer syftar mestadels på den interna förbättringen av processer eftersom granskningen ser till hur arbetet med att rapportera relevant information fungerar. Förbättring av rutiner anses av revisorer kunna öka företagsvärde och därmed förbättra den interna legitimiteten, något som även kan relateras till intern kvalitetssäkring som diskuteras nedan. Även företag syftar på den interna processutvecklingen samt effektiviserat arbete när de lyfter ökat företagsvärde vilket innebär att företag upplever en förbättring av interna rutiner som ger ett ökat mervärde. Det är ännu en indikation som bekräftar att företag utnyttjar en extern granskning mestadels för självändamål trots att en revisor påpekar vikten av ett ökat företagsvärde inför exempelvis en kommande entré på börsen (Eriksson & Sommerhell, 2010, s.25).

Mognad

Mognad är en aspekt som vissa företag lyfter som ett motargument till extern granskning. På internationell nivå nämns det i tre undersökningar som ett skäl emot bestyrkandet och i lika många fall tas samma argument upp i internationella publikationer. De olika aspekter som lyfts och kan kopplas till mognadsprocessen står också i nära relation till det som skrivits om interna processer i föregående stycke. Det främsta skälet som återkommer är nämligen att de interna processerna inte är tillräckligt utvecklade för att ett validerande anses vara aktuellt. I vissa fall beror brist på mognad på att det egna redovisningssystemet är för komplext och men en annan intressant iakttagelse är argumentet att företaget i sig kan skadas om det inte når rapporteringskraven (Eriksson & Sommerhell, 2010). Eftersom bestyrkandet följs av ett positivt eller negativt omdöme från tredjepart väljer många företag att utveckla och arbeta på sina egna rutiner istället för att lägga tid och pengar på en extern granskning som i värsta fall skulle göra mer skada än nytta som en av de tillfrågade revisorerna betonar nedan.

Det finns även företag som ej är redo att få sin hållbarhetsredovisning granskad, vanligtvis företag som nyligen börjat publicera hållbarhetsinformation. Dessa företag väljer då att inte få den granskad istället för att få en oren eller icke fullständig bestyrkanderapport då detta ser ännu sämre ut för företaget. (Jonzén & Krusing s.23).

Argumentet företagsstorlek kan kopplas samman med ovanstående resonemang och bidra till förklaring till varför företag väljer att avstå validering. Precis som att ett otillräckligt hållbarhetsarbete kan skadas av granskning kan små företag av samma anledning skadas av extern granskning. Små företag menar att bestyrkande är något för de större aktörerna på marknaden något som även styrks av kostnadsaspekten. För det första krävs en väl tilltagen budget för att en tredjepartsgranskning ska komma till stånd och för det andra ställer sig relativt förhållandevis många företag skeptiska till huruvida nyttan överstiger kostnaden vilket visas diagrammen VI och VIII.

6.2.2 Extern legitimitet

I kommande avsnitt analyseras skäl och argument som har ansetts påverka den externa legitimiteten, det vill säga den legitimitet som företag erhåller från externa parter såsom investerare, allmänheten och intressenter. Enligt legitimitetsteorin finns det ett socialt kontrakt mellan företag och samhälle. Svårigheten är att människor olika förväntningar på hur företag och organisationer bör agera varför legitimitetsgap kan uppstå företagets aktiviteter inte motsvarar samhällets förväntningar.

Media

Media är en aspekt som inte visas i diagrammen ovan men tas upp här eftersom den anses vara intressant att relatera till i sammanhanget. Det finns de som menar att på grund av dagens ökande mediala kontroll kan konsumenterna även reagera mot produkter och tjänster som inte uppfyller deras förväntningar och krav på hållbarhetsaspekten. *“Dagens massmediala tempo når negativa nyheter snabbt konsumenterna som kommer att reagera med att sluta efterfråga produkterna och tjänsterna”* (Dirsell et al., 2008, s.68). Här menas att investerarna i stort sett vill investera i företag som har en högre grad av transparens i syfte att minimera framtida risker med investeringarna. En extern granskning görs då i skyddande syfte eftersom den genomsyrar ett företags strategiska tänkande. Frågan här är om investerarna ser just granskningsrapporter som indikation på ökad transparens och därför anser bestyrkandet som ett väsentligt underlag för beslutsfattandet. Denna typ av fråga diskuteras vidare senare i kapitlet.

Jämförbarhet

En revisor i Dirsell et al. (2008) anser att tredjepartsgranskning kan öka jämförbarheten mellan företag ur investerarperspektiv och därmed kan öka företagets externa legitimitet. Det ger på så sätt konkurrensfördel jämfört med andra företag som inte validerar sina hållbarhetsrapporter. Majoriteten av intressenterna som ingår i denna studie, framförallt Första AP-fonden och Handelsbanken anser att tredjepartsgranskning i sig inte är avgörande i bedömningen utan själva hållbarhetsarbetet man tittar på. Första AP-fonden lyfter dessutom en relevant och intressant aspekt. De menar att de föredrar en obestyrkt hållbarhetsredovisning som följer GRI:s riktlinjer framför en bestyrkt redogörelse som inte följer GRI. Vilket är en intresseväckande aspekt som visar att den externa granskningen inte nödvändigtvis ökar jämförbarheten, särskilt när olika ramverk kan följas i hållbarhetsredovisningen. Det talar för att ett och samma globala ramverk bör användas för att öka möjligheten till jämförbarhet mellan olika företag och branscher världen över.

6.3 Intressentteoretisk syn

Enligt intressentteorin är en intressent en individ eller grupp som direkt eller indirekt har ett eller flera intressen som kan påverka ett specifikt företaget, alltså något som skapar en relation till företaget. I denna del analyseras de skäl för och emot bestyrkande och som anses ha en god koppling till denna teori.

6.3.1 Trovärdighet, Tillförlitlighet och Förtroende

Ett bestyrkande sett till nationell nivå anses bidra främst med ökad trovärdighet, tillförlitlighet och förtroende gentemot intressenter och investerare, ett motiv som samtliga tillfrågade revisorer och företag som ingår i studien mer eller mindre är överens om (Diagram II & III). Det hävdas att trovärdighet skapas genom validering som ett svar på intressenternas och investerarnas efterfrågan eller krav, något som i sin tur även lockar internationella investerare. Svenska företag lyfter detta skäl i större omfattning än de internationella företagen i artiklarna, 67 procent jämfört med 41 procent (Diagram III & VII). Dessa skäl nämns även återkommande av revisorer (Diagram II).

Utifrån ett intressentteoretiskt perspektiv är förväntningarna att flera, om inte alla intressenter och investerare kräver eller efterfrågar extern granskning på ett sätt som påverkar företagens val att påkosta en sådan åtgärd. De intervjuade intressenternas syn på ett bestyrkande tycks inte överensstämma med företagens och revisorernas syn på en extern granskning på nationell nivå. En komparativ granskning av Första AP-fonden och det intervjuade försäkringsbolaget i Glinqvist (2005) ger en bild av att båda intressenterna anser sig själva ta mest hänsyn till det praktiska hållbarhetsarbetet än redovisningen och granskningen av hållbarhetsrapporten. Samtliga intressenters uttalanden betonar tydligt att denna typ av redovisning och framförallt valideringen inte har lika stor betydelse för dem. Medan revisorerna lyfter intressentkrav som ett viktigt skäl till extern granskning (Diagram II).

Trots att samtliga intressenter nämner trovärdighet och kvalitetssäkring som ett argument för extern kontroll, lägger de inte lika stor vikt på bestyrkandet jämfört med båda företag och revisorer. En fondförvaltare väljer till och med, på grund av tvivel till tredjepartsgranskning att granska företagen på egen hand på plats (Gustafsson, & Håkansson, 2007). Vilket kan vara en indikation på att hållbarhetsredovisningen och valideringen av den inte ger tillräcklig trovärdighet för intressenter, framförallt fondförvaltarna. Något som i sin tur går emot revisorernas uttalanden om att ett bestyrkande syftar till att förhindra att företagen skönmålar sig i sina hållbarhetsrapporter. Även bankernas syn står emot revisorernas uttalanden om granskningens fördelar gällande externa intressenter (Jonzén & Krusing, 2011). Här ges indikationer om ett gap mellan revisorernas samt företagen uttalanden å ena sidan och intressenternas uttalanden å den andra gällande inställningen till extern granskning. En möjlig anledning till gapet kan vara att standarderna för bestyrkande inte bidrar med den tillförlitlighet som intressenterna förväntar sig. Som ett exempel kan nämnas ISAE 3000 är en generell standard för granskning av revision och inte är specifik för extern granskning av hållbarhetsredovisning.

Även revisorernas roll i utvecklingen av bestyrkandet är en intressant och relevant aspekt. Utifrån revisorperspektivet utgör extern validering ett hinder för företagen att göra förskönande redogörelser som i det närmaste kan ses som reklamkataloger och därigenom inte anses vara tillförlitliga. Å andra sidan visar denna uppsats att samtliga berörda intressenter inte gör någon skillnad mellan bestyrkta och icke-bestyrkta rapporter. Något som också är intressant att diskutera här är i vilken mån NGOs påverkar utvecklingen av tredjepartsgranskning då de påstår att de, genom att ta hjälp av andra intressenter, utsätter företag för påtryckningar och försöker påverka den press intressenter sätter på företagen.

En liknande analys av internationella intressenter är svår att utföras då ingen intervju med eller undersökning av intressenter har observerats i någon av de internationella publikationerna. Dock kan här nämnas att en NGO på global nivå utför olika typer av undersökningar på plats i olika länder, bland annat Kina. Vidare menar de att svenska hållbarhetsredovisningar inte innehåller konkret information jämfört med de rapporter som internationella företag så som Nike och Adidas presenterar. Detta eftersom dessa multinationella företag utsätts för betydligt högre tryck och påtryckningar från media och intressenter, något som leder till mer konkret redovisning av bland annat vilka leverantörer som anlitas och framtida utmaningar. De menar att genom olika organisationers kontroll och de granskningar denna NGO själv gör på plats i producentländerna ställs krav på att hållbarhetsarbetet skall redovisas mot verkligheten och betonar ingen vikt av ett bestyrkande (Glinqvist, 2005).

En revisor i Jonzén & Krusing (2011, s.22) jämför det svenska förhållningssättet, "*det står att det är så, självklart stämmer det*", i relation till det engelska förhållningssättet, "*säger du att det är så, bevisa det då*". I ett liknande sammanhang påpekar en revisor att några företag anser att de är tillräckligt betrodda och att valideringen är därför är överflödigt vilket kan jämföras med det främsta skälet emot tredjepartsgranskning, nämligen en hög kostnad (Diagram IV). Det är intresseväckande att en revisor uttalar sig på sådant sätt och påstår att det svenska förhållningssättet är passivt när det gäller att ställa krav på företag att externt granska sina hållbarhetsredovisningar. Något som tydligt går emot de sju svenska studier som visar att revisorer anser att ett bestyrkande faktiskt är ett svar på intressenternas krav och efterfråga på öppenhet gentemot intressenterna.

6.3.2 Kvalitetssäkring

Genom att undersöka kvalitetssäkring som skäl för extern kontroll uppmärksammas en skillnad mellan revisorer och företag på nationell nivå då företag i fem företagsundersökningar nämner den i relation till revisorer åtta undersökningar som tar upp samma skäl (Diagram II & III). Därför konstateras ett gap mellan revisorer och företag när det gäller förbättrad kvalitet som skäl. Skälet nämns i olika sammanhang, revisorerna ser framförallt kvalitetssäkringen som ett sätt att öka hållbarhetsrapportens tillförlitlighet och menar att validering ger en helt annan kvalitet på information för intressenterna. Med det menas att icke bestyrkta hållbarhetsredovisningar, enligt revisorse experter, kan bestå av mycket storytelling vilket kan förebyggas genom kontrollering av extern part. Bestyrkandet bidrar således med bättre kvalitet av den redovisade informationen (Landström & Sanneborn, 2007).

Företagen syftar inte bara på redogörelsens kvalitetssäkring utan också på intern kvalitetsförbättring när de lyfter detta skäl. Majoriteten av företagen på nationell nivå menar att de genom granskningen upplever en förbättring i det interna hållbarhetsarbetet (Diagram III) vilket styrks av Mock et al. (2013) där han i sin internationella studie visar att revisorer som avlägger positiva bestyrkanderapporter med större sannolikhet lämnar förslag och rekommendationer på förbättringar av hållbarhetsredovisningen. Bland internationella företag nämns kvalitetssäkring som skäl i mindre utsträckning än vad det gör hos svenska företag i vår undersökning (Diagram VII & III). Ur intressentteoretisk syn kan kvalitetsförbättringen vara en önskad effekt då intressenter vanligtvis efterfrågar kvalitativ och relevant redovisningsinformation. Skälet nämns framförallt i internationella undersökningar, i en jämförelse gjord mellan rapporter granskade av The Big Four och andra bestyrkandegivare. Där menas att redogörelser som är kontrollerade av de största revisionsbyråerna har högre kvalitet gällande rapporteringsformatet och förfarandet som används vid genomförandet av en sådan granskning leder till att företagen som väljer validering möjligen föredrar att bli associerade till The Big Four (Mock et al. 2013).

6.3.3 Transparens

Transparens är ett annat förekommande skäl som syftar legitimitet gentemot externa intressenter och allmänheten (Diagram I). Företag bör arbeta för att bemöta de förväntningar som finns från olika samhällsgrupper för att undvika legitimitetsgap. Tillfrågade revisorer menar att företagen vill öka transparensen gentemot externa intressenter vilket de gör genom att ge dem fullständig insyn i den egna affärsverksamheten. Företagen vill visa både att de arbetar med miljöfrågor och sociala frågor men också att informationen som står i hållbarhetsredovisningen är sanningsenlig och tillförlitlig (Eriksson & Stark, 2008; Ulfgrim & Vilhelmsson, 2008). Enligt vissa respondenter är det också ett sätt att locka till sig internationella investerare.

Att den svenska befolkningen har ett stort förtroende för företag och att det därför är så få som granskar tror respondenten inte är en av huvudorsakerna till den låga nivån på granskade hållbarhetsrapporter, men hon påpekar samtidigt att media har en stor roll. För företagen handlar det om att visa transparens. (Dirsell et al., 2008, s.61).

Av de internationella undersökningarna framgår inte transparens som ett motiv till extern granskning och på nationell nivå är det främst revisorer som tar upp transparens som skäl, medan företagen endast nämner det i ett fall. På global nivå talas det om hur lagar och förordningar ser ut i respektive land och hur dessa kan inverka på valet att bestyrka hållbarhetsredovisningen som nämnts tidigare. Vissa länder förespråkar transparens och ett intressentorienterat perspektiv mer än andra (Perego, 2009). Granskning är således olika utbredd i olika länder beroende på hur samhället ser ut och vilken säkerhet de olika marknadsaktörerna har.

6.4 Beslutsanvändbarhetsteorin

Beslutsanvändbarhetsteorin behandlar vilken information olika intressenter bör få utifrån deras informationsbehov. Den aspekten analyseras nedan utifrån den empiri som tidigare presenterats.

6.4.1 Tillförlitlighet och Trovärdighet

Som tidigare nämnts är inte hållbarhetsredovisningen direkt avgörande vid beslutsfattande för Första AP-fonden utan snarare hållbarhetsarbetet i sig, därmed är bestyrkandet av mindre vikt. De betonar även att inga krav eller påtryckningar utförs från deras sida. För dem är behovet av validering beroende av hur företagen beskriver sin verksamhet och de menar att en extern granskning är viktig när företagen är mer fokuserade på enskilda detaljer än den övergripande strategin. Som tidigare nämnts väljer en fondförvaltare att se på det verkliga hållbarhetsarbetet snarare än redogörelsen eller bestyrkandet av den och de väljer istället att utföra egna uppföljningar av sina investeringar på plats hos företagen. Denna syn på bestyrkandet kan tolkas på olika sätt och kan även tänkas vara tecken på skäl och tolkningar som inte nämns. Ett liknande resonemang kan föras gällande två intressenter som i uppsatserna hävdade att det inte är tredjepartsgranskningen som skapar förtroendet utan innehållet i den (Glinqvist, 2005; Jonzén & Krusing, 2011). En möjlig tolkning i detta sammanhang är att bestyrkanderapporterna nuförtiden inte tillgodoser denna typ av intressenter med den information som behövs, något som skapar tvivel och gör den externa granskningen mindre betydelsefull. Denna tolkning får stöd i ett uttalande av en NGO om att dagens hållbarhetsredovisningar i Sverige inte tillgodoser behovet av verifierbar information och att sådana redogörelser därför inte används som primära informationskällor (Glinqvist, 2005). Ett försäkringsbolag är ännu en viktig investerare som delade Första AP-fondens inställning till ett externt bestyrkande men menade att trots att hållbarhetsredovisning används i bedömningen är den i slutändan bara en informationskälla. De menar att en sådan redovisning inte nödvändigtvis lyfter hela sanningen och att företagen kan underlåta att redovisa viss information som anses vara väsentlig och relevant för beslutsfattandet. Försäkringsbolagets inställning är därför densamma för extern granskning och där menades att även om bestyrkanderapporten ger högre trovärdighet är den fortfarande ingen primär informationskälla. De påpekade även att det centrala är att företagen redovisar hur de verkligen arbetar med de viktiga frågorna. En annan möjlig indikation på deras inställning till validering är att de valt att outsourca granskningen av företag i vilka de investerar (Glinqvist, 2005).

Andra primära intressenter för företagen är banker då de genom kredit- och riskbedömningar samt investeringar anses vara några av centrala aktörer för företagets fortlevnad. Samtliga banker såväl i vår intressentundersökning som i de studerade uppsatserna hävdar att de inte utför några påtryckningar för att påverka företagets val av ett bestyrkande. Inte heller anses tredjepartsgranskning vara avgörande då banken endast bedömer återbetalningsförmågan. Härutöver menar en bank i Jonzén och Krusing (2011) att extern kontroll inte är högst prioriterat utan att det snarare är transparensen i hållbarhetsredovisningen som är betydelsefull. De menar dock att ett bestyrkande möjligtvis kan leda till ökad transparens. Inte heller anser banken att bolag med stor miljöpåverkan har så stor användning av validerade

rapporter på grund av att banken i dessa fall fokuserar på de specifika miljöfrågorna. De fördelar som Handelsbanken nämner anses inte ha utgått från bankens perspektiv utan snarare utifrån hur extern granskning uppfattas enligt den eventuellt berörda målgruppen för en sådan redogörelse. Något som var tydligt då Handelsbankens svar var annorlunda när frågan handlade om vilka för- respektive nackdelar de ansåg ett bestyrkande ha och att den tillfrågade personen hävdade att det är svårt för de att lyfta några sådana. Ännu ett uttalande som står mot revisorernas uttalanden i tre av uppsatserna där de menar att den information som är granskad och bestyrkt blir mer betydelsefull och därmed mer väsentlig. Utöver dessa revisorer kan även nämnas de som i Diagram II lyfter att validering ger en mer rättvisande bild.

7. Slutsats och diskussion

I det avslutande kapitel kommer svar ges på uppsatsens problemformulering efter tidigare kapitelns analys. Slutligen avslutas kapitlet och uppsatsen med en uppsatsdiskussion och förslag till vidare forskning.

Den här uppsatsens syfte har varit att identifiera och beskriva drivkrafterna och motiven för bestyrkande av hållbarhetsredovisningar som de undersökta uppsatserna och internationella studierna presenterat. Dessutom har syftet varit att undersöka om det finns en skillnad mellan de skäl som anges nationellt och internationellt. Härutöver har författarna av uppsatsen för avsikt att presentera ett intressentperspektiv och ställa det i relation till de skäl som angetts av revisorer och företag. För att tydligare redogöra för de slutsatser som presenteras i detta avslutande kapitel, delas slutsatserna därför upp efter uppsatsens tre huvudsakliga syften, Drivkrafter och Motiv, Nationell och Internationell praxis samt Intressenternas syn på granskning.

7.1 Drivkrafter och Motiv

Efter genomgången av våra litteraturstudier framgår att de tydligaste motiven och drivkrafterna som påträffats och uppgetts av såväl internationella som nationella företag och revisorer är de skäl vilka presenteras nedan:

1. Intressenters behov/krav
2. Förbättra interna rutiner & ger interna fördelar
3. Öka/bevisa trovärdigheten för informationen
4. Känslig bransch
5. Kvalitetssäkring
6. Mervärde
7. Öka legitimitet
8. Faktorer på landsnivå

Enligt företag och revisorer på såväl nationell och internationell nivå är intressenternas krav och behov det främsta argumentet till att en extern granskning genomförs. Det är mycket intressant med tanke på att få av de intressenter som förekommit i undersökningar och även de intressenter som vi varit i kontakt med ger stöd åt det påståendet. Merparten av de förekommande intressenterna menar att hållbarhetsarbetet är det viktigaste och att bestyrkandet är sekundärt. Dessutom så genomför en del av intressenterna egna granskningar av de företag som de investerar i. Det gör också att argumentet i sig, nämligen att intressenterna efterfrågar bestyrkandet, faller sett till de resultat som påvisats i denna studie när det kommer till intressenternas värdering av extern granskning.

Interna motiv hamnar på andra plats och till skillnad mot intressentargumentet finns det ingenting i vår studie som talar emot att interna förbättringar är ett hållbart skäl till varför bestyrkandet upprättas.

Som tredje vanligaste motiv finns ökat förtroende som skäl vilket stämmer överens med syftet för den finansiella revisionen. Såväl den monetära som den icke monetära redovisningen vinner förtroende genom att en extern part går igenom och intygar dess riktighet. Däremot verkar det inte som att trovärdigheten som ett bestyrkande bidrar med är tillräckligt för intressenterna eftersom de tillfrågade intressenterna i väldigt liten utsträckning lägger vikt vid extern granskning utan utför granskning på eget initiativ i de fall det krävs.

Det fjärde skälet har med bransch att göra och kan kopplas samman med faktorer på landsnivå så till vida att det är normativa eller tvingande regler som avgör inställningen till extern vidimering. Det finns inget som tyder på att det inte skulle vara sant och dessutom anger resultaten i flertalet undersökningar, både nationella och internationella att bransch har en betydelsefull inverkan. Framförallt i branscher med stor miljöpåverkan efterfrågas ett bestyrkande.

Kvalitetssäkring som kommer näst kan delvis kopplas samman med trovärdighet men först och främst är det i det här fallet intern kvalitetssäkring som åsyftas. Det har därför med det interna förbättringsarbetet att göra. Kvaliteten höjs för arbetsprocessen och bidrar till en känsla av mervärde och legitimitet i företaget.

7.2 Nationellt vs. Internationellt

Något vi i första hand funnit intressant är att endast två av de internationella publikationerna undersöker revisorernas perspektiv varav den ena studien är gjord på svenska företag och inte gör skillnad på vilka argument som kommer från revisorer respektive företag. Däremot är revisorsperspektivet desto mer belyst i ett nationellt sammanhang då 13 av totalt 18 uppsatser på ett eller annat vis har gjort undersökningen där revisorer förekommer som respondenter.

Skäl för bestyrkande nationellt		Skäl för bestyrkande internationellt	
Öka/Bevisa trovärdigheten för informationen	13	Intressenters behov/krav	8
Intressenters behov/krav	12	Förbättrar interna rutiner & ger interna fördelar	8
Kvalitetsstämpel/ Kvalitetssäkring	12	Öka/Bevisa trovärdigheten för informationen	7
Förbättrar interna rutiner & ger interna fördelar	9	Känslig bransch	5
Känslig bransch	7	Kvalitetsstämpel/ Kvalitetssäkring	4
Öka transparens	5	Faktorer på landsnivå	4
Öka företagsvärde	4	Institutionella mekanismer/ påverkan	3
Konkurrensfördelar	4	Regler och riktlinjer	3
Säkerställa objektivitet	3	Norm	3
Öka informationens väsentlighet	3	Substitut vid svagt rättsskydd	2
Mervärde	3	Naturligt steg	2
Öka förtroendet	3	Behålla position som föregångare	2
Öka tillförlitlighet	2	Öka legitimitet	2
Öka legitimitet	2		
Ägarkrav	2		
Öka jämförbarhet	2		
Intern trygghet	2		
Mer rättvisande bild	2		
Undvika storytelling/skönmålning	2		

Diagram IX

En upptäckt som redogörs för i diagrammen I och VII och som tydligare görs i diagram IX är att det är få argument som är desamma i de internationella och nationella undersökningarna. Framförallt är det mycket intressant att det i huvudsak är de fem främsta skälen för tredjepartsgranskning i såväl svenska uppsatser som i internationella publikationer är desamma, om än på lite olika placering (Diagram IX). Det faktum att de fem vanligast förekommande skälen är desamma i båda litteraturstudierna ger oss god grund att hävda att dessa faktiskt är de tydligaste och vanligaste återkommande skälen för externt bestyrkande av hållbarhetsredovisningar. I övrigt är det endast legitimitet som överensstämmer samt även anges lika många gånger.

Studier på internationell nivå har bidragit med insikter i vad det finns för skäl ur ett globalt perspektiv. Det visade sig att även faktorer på landsnivå såväl som olika länders rättssystem inverkar på hur ett bestyrkande uppfattas (Diagram IX). Resultaten tyder på att stark miljöreglering men också svagare regelverk gynnar utvecklingen av ett bestyrkande. Detsamma gäller för intressentorienterade länder där förekomsten av extern granskning är vanligare. Detta eftersom ett bestyrkande uppfattas både som en naturlig utveckling på grund av sträng miljöredovisning samt som ett skydd för intressenter i länder med svagt rättssystem. Vad som sagts om intressentorienterade länder kan vara en förklaring till varför intressentperspektivet är det vanligast förekommande skälet i den nationella undersökningen vilket tyder på att Sverige är ett land där intressenterna har hög ställning.

Jämförelsen med internationell forskning i Mock et. al. (2013) styrker att företag upplever en kvalitetssäkring genom tredjepartsgranskning i den bemärkelsen att många företag, genom en extern granskning, uppnår också en ökad intern kvalitetsförbättring av verksamhetsprocesser. Ökad kvalitet på rapporteringsformatet och genomförandet av bestyrkandeprocessen, sett till global nivå anses vara tydligare och större när bestyrkandegivaren är någon av The Big Four.

7.3 Är skälen i linje med intressenternas syn?

Samtliga intressenter i denna studie anser sig inte utföra några påtryckningar eller ha några krav på företag att bestyrka sina hållbarhetsredovisningar. Något som är oerhört intressant eftersom detta samtidigt anges som ett tydligt skäl för bestyrkande såväl internationellt som nationellt, av både revisorer och företag. Undersökningen har alltså påvisat ett stort gap mellan revisorer och företag å ena sidan och intressenterna å andra sidan. Detta eftersom majoriteten av intressenterna inte anser att en extern granskningsrapport är avgörande vid bedömning och beslutsfattande på grund av att den fortfarande inte förser intressenterna med den väsentliga och verifierbara informationen de anser sig behöva. Denna slutsats ger även stöd åt de företag som väljer att inte bestyrka med argumentet att det saknas påtryckningar eller efterfrågan från intressenterna. Dessa företag ser alltså ingen nytta ur ett intressenteoretiskt perspektiv. Det ter sig alltså vara så att en avsaknad av ett yttre tryck rättfärdigar beslutet att inte låta hållbarhetsredovisningen bli granskad. Gapet som framkommit i denna uppsats innebär således att intressenterna saknar tillräcklig tro och tillit till en extern granskningsrapport och litar istället mer på sin egen kompetens gällande företagsgranskning. Därför riktar författarna till denna studie viss kritik mot revisionsföretagen. Kritiken grundar sig i att vare sig revisorer och följaktligen inte heller företag är noggranna med vilka verkliga skäl de bör lägga tonvikten på. I sammanhanget är det även värt att uppmärksamma att andelen uppsatser där revisorer anger skäl emot bestyrkande är få. Vilket i sig inte är förvånande med tanke på att det tillhör deras uppdrag att granska. Detta påstående kan naturligtvis både bekräftas och dementeras med en bredare intressentundersökning än den som genomförts men likväl finns goda grunder för en sådan slutsats eftersom revisorerna aldrig är helt objektiva i frågan.

Undersökningen har även visat att intressenter har en beaktansvärd syn gällande i vilken mån ett bestyrkande ökar jämförbarheten mellan företag. Slutsatsen som kan dras är att de flesta fokuserar på hållbarhetsarbetet snarare än bestyrkandet, medan andra betonar att det finns jämförelseproblem mellan rapporter som följer olika riktlinjer. Jämförbarheten verkar alltså öka mellan redogörelser som följer samma riktlinjer och standarder. Därmed betonar vår studie vikten av en global vedertagen standard som omfattar alla typer av företag, av olika storlek i olika branscher, för att implementera idén om extern granskning på alla nivåer måste naturligtvis alla företag känna att det finns en uteslutande nytta med att bestyrka.

Intressenterna har inte varit lika aktiva i diskussionen om kvalitetssäkring som skäl för extern granskning som övriga respondenter, det har också påvisats att detta skäl mest syftar på den interna kvalitetssäkringen. Det ger än mer stöd till det starkt påvisade argumentet, nämligen att kvalitetssäkring ökar de interna fördelarna vilka bygger och ökar den interna företagslegitimiteten. Här bör även nämnas att de interna fördelarna inte gäller alla typer av företag, alltså inte företag som redan har utvecklade interna processer och rutiner.

7.4 Förslag till vidare forskning

Under arbetet med denna undersökning har ett antal tankar och funderingar formats om möjligheter och förslag till vidare forskning. Framförallt anser vi att det hade varit mycket intressant att i större omfattning göra en undersökning av intressenters faktiska behov av och krav på den externt bestyrkta hållbarhetsredovisningen. En utökad intressentundersökning som syftar till att studera om det finns intressenter som anser att de faktiskt har nytta av tredjepartsgranskade hållbarhetsredovisningar skulle vara av intresse. En sådan undersökning skulle göra det möjligt att reda ut om det finns intressenter som menar att de utsätter företag och organisationer för påtryckningar för att få dessa att bestyrka sina hållbarhetsredovisningar.

Vår undersökning har också gett starka indikationer på att det finns ett gap mellan revisorer och företags inställning till bestyrkande respektive intressenters inställning. Grunderna för detta gap kan vara många och har inte och att identifiera dem har varit alltför omfattande för denna studie men likväl skulle en sådan undersökning vara en spännande uppföljning på den här. En undersökning som bidrar bland annat med en förklaring av varför revisorer lyfter väldigt få skäl emot en tredjepartsgranskning samt hur det kommer sig att deras tydligaste skäl för extern kontroll, att intressenterna kräver det, inte fann något stöd i denna undersökning.

Ett annat förslag utgår från att den ökande andelen bestyrkanderapporter inte enbart är positiva utan att en ökad andel vidimerande är negativa. Här hade det varit tänkvärt att undersöka såväl anledningen bakom den ökade andelen negativa bestyrkningsrapporter, som att se om denna negativa ökning har någon inverkan på huruvida företag väljer att frivilligt få hållbarhetsredovisningen bestyrkt eller inte. Det hade varit intressant att med en undersökning som syftar till att ta reda på huruvida revisorer spelar en stor roll i marknadsföringen av denna tjänst och om de verkligen kan anses vara oberoende part i detta avseende.

Ett slutligt förslag till en jämförelse som inte kunde genomföras på grund av uppsatsens omfattning är huruvida de motiv och skäl vi härmed har presenterats stämmer överens eller inte med de som presenteras i litteraturen. Även standarderna för bestyrkandet kan bli ett forskningsobjekt i syfte att studera i vilken mån adoptionen av olika standarder försvårar jämförbarheten mellan olika bestyrkanderapporter.

Referenslista

AccountAbility. (2012a). AA1000 Assurance Standard (2008).

Tillgänglig: <http://www.accountability.org/standards/aa1000as/index.html> [Hämtad 15:e maj 2014]

AccountAbility. (2012b). About us.

Tillgänglig: <http://www.accountability.org/about-us/index.html> [Hämtad 15:e maj 2014]

AccountAbility. (2012c). The AA1000 Standards.

Tillgänglig: <http://www.accountability.org/standards/index.html> [Hämtad 15:e maj 2014]

Alberts, P., Gustafsson, J., Gustafsson, K. & Håkansson, J. (2007). Etiska fondförvaltares påverkan på företagens hållbarhetsredovisning. Lunds universitet

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1347927&fileOid=2434714> [Hämtad 21:e maj 2014]

AP-fonden. (2011). Om första AP-fonden.

Tillgänglig: <http://www.ap1.se/sv/Om-API/> [Hämtad 28:e maj 2014]

Ballou, B., Heitge, D. L., & Landes, C. E. (2006). The future of corporate sustainability reporting, *Journal of Accountancy*, Vol. 202, No.6, pp.65-67,70-74.

Borglund, T., Frostenson, M. & Windell, K. (2010). Effekterna av hållbarhetsredovisning.

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/23/50/588f17ea.pdf> [Hämtad 8:e April 2014]

Bryman, A. & Bell, E. (2013). Företagsekonomiska forskningsmetoder. Stockholm: Liber

Carlsson, M., Pamukci, S. & Qvarnström, A. (2007). Hållbarhetsredovisning - Granskningens roll i svenska hållbarhetsredovisningar. Jönköping university.

Tillgänglig: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:3733/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Carrington, T. (2010). Revision. Malmö: Liber

Cerin, Pontus. (2005). Environmental Strategies in Industry – Turning Business Incentives into Sustainability. Swedish Environmental Protection Agency, Report 5455. Stockholm

Claesson, A. & Nordh, J. (2010). Hållbarhetsredovisning – En studie kring skillnader mellan granskade respektive icke granskade företag. Örebro universitet

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:289410/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Clarén, M. & Persson, V. (2010). Bestyrkande av hållbarhetsredovisning - Kostnad & Nytt. Högskolan i Kristianstad

Tillgänglig: <http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:329619/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Cuadra B, S. (2012). Forskningsmetodik-idéhistoriska utblickar och teoretiska perspektiv. Malmö: Liber

CNN Money (2013), Global Fortune 500.

Tillgänglig: <http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/index.html> [Hämtad 19:e maj 2014]

Dahlström, A. & Ekqvist, A. (2013). Hållbarhetsrevision - Hur påverkas revisionsbyråerna? Högskolan i Gävle

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:616012/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 25:e maj 2014]

Deegan, C., Cooper, B. J., & Shelly, M. (2006a). An investigation of TBL report assurance statements: UK and European evidence, *Managerial Auditing Journal*. Vol. 21, No.4, pp.329–371.

Deegan, C., Cooper, B. J. & Shelly, M. (2006b). An investigation of TBL report assurance statements: Australian evidence, *Australian Accounting Review*, Vol.16, No.2, pp.2–18.

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*, Second European Edition, Berkshire: McGraw-Hill Education

Dirsell, K., Kretz, M. & Zätterström, M. (2008). GRANSKNING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING, Varför är så få hållbarhetsredovisningar i Sverige bestyrkta? Lunds universitet

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=2171832&fileOid=2435379> [Hämtad: 21:e maj 2014]

e-conomic. (2014). Vad är en revisor?

Tillgänglig: <http://www.e-conomic.se/bokforingsprogram/ordlista/revisor> [Hämtad 21:e maj 2014]

Eriksson, E. & Stark, S. (2008). GRANSKNING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING - Upplevelsen ur ett företagsperspektiv. Umeå

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:212381/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Eriksson, S. & Sommerhell, A. (2010). Hållbarhetsredovisning. En kvalitativ studie om drivkrafterna bakom upprättandet av hållbarhetsredovisning och betydelsen av Revisionsrekommendation 6. Uppsala universitet

Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:326231/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori - idéer, modern, förändring*, Stockholm: Liber

FAR. (2012). *Samlingsvolymen 2012 Revision*. Stockholm: FAR förlag.

FAR. (2013). *Revision, andra bestyrkandeuppdrag och övriga granskningsuppdrag*.

Tillgänglig: <http://www.far.se/Du-i-din-yrkesroll/Revisor/Revision-andra-bestyckandeuppdrag-och-ovriga-granskningsuppdrag/> [Hämtad 15:e Maj 2014]

Fassin, Y. (2009) The Stakeholder Model Refined, *Journal of Business Ethics*, Vol. 84, No. 1, pp. 113-135

Flening, B. (2005). Finansmarknaden, miljön och redovisningen. Naturvårdsverket rapport 5521

Frostenson, M & Helin, S. (2009). Principer för hållbarhetsredovisning i teori och praktik: En studie av fjärrvärmebranschen. Swedish Business School at Örebro University
Tillgänglig: <http://www.oru.se/PageFiles/16759/WP%205%2009.pdf> [Hämtad 28:e maj 2014]

Gillet, C. (2012). A study of sustainability verification practices: the French case, *Journal of Accounting & Organizational Change*. Vol. 8, No. 1, pp.62–84.

Glinqvist, A. (2005). Oberoende granskning av hållbarhetsredovisning - Hur skapar företag trovärdighet för hållbarhetsredovisningen och hur uppfattar intressenterna detta? Södertörns högskola

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:16308/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Global Reporting Initiative. (2000-2006). GRI:s tillämpningsnivåer.

Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Swedish-G3-Application-Levels.pdf> [Hämtad 15:e maj 2014]

Global Strategic Alliances. (2014). What is GRI?

Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-GRI/Pages/default.aspx> [Hämtad 5:e maj 2014]

GRI. (2000-2006). Riktlinjer för hållbarhetsredovisning. Version 3.0

Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Swedish-G3-Reporting-Guidelines.pdf> [Hämtad 5:e maj 2014]

Gröjer, J-E. (2011). Grundläggande redovisningsteori. 5:e upplagan. Lund: Studentlitteratur
International Federation of Accountants. (2008). International Standard on Assurance Engagements

ISAE 3000, Assurance Engagements Other Than Audits or Reviews of Historical Financial Information.

Tillgänglig:

http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/2008_Auditing_Handbook_A270_ISAE_3000.pdf [Hämtad 15:e maj 2014]

Johansson, K., Sundvall, M., Ulfgrim, E. & Vilhelmsson, E. (2008). Kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning - En studie av effekter och motiv. Lunds universitet

Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1351106&fileId=2435051>

[Hämtad 21:e maj 2014]

Jones, M. J. & Solomon, J. F. (2010). Social and environmental report assurance: Some interview evidence, *Accounting Forum*. Vol. 34, No.1, pp.20–31.

Jotorp, S. & Olsson, L. (2009). Ett företagsperspektiv på kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning - Vilka motiv kan finnas till ett bestyrkande. Mälardalens högskola

Tillgänglig: <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:222542/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

- Jonzén, J. & Krusing, P. (2011). Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar? Jönköping university
Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:420572/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]
- Kolk, A. & Perego, P. (2010). Determinants of the adoption of sustainability assurance statements: An international investigation, *Business Strategy and the Environment*, Vol.19 No.3, pp.182–198.
- KPMG. (2011). International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2011.
Tillgänglig: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/2011-survey.pdf> [Hämtad 8:e April 2014]
- KPMG. (2013). International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2013.
Tillgänglig: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/corporate-responsibility-reporting-survey-2013.pdf> [Hämtad 5:e maj 2014]
- Landström, C. & Sanneborns, C. (2007). Hållbarhetsredovisningen - är granskningen i behov av lagstadgning. Högskolan i Borås
Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2550/1/2007KF42.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]
- Larsson, L-O. (2008). Sverigerapporten.
Tillgänglig: <http://www.ima.kth.se/utb/MJ1501/pdf/Sverigerapporten.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]
- Larsson, L-O & Ljungdahl, F. (2008). License to operate : [CSR och hållbarhetsredovisning i praktiken]. Falun: Ekerlid
- Larsson, L-O. & Norregårdh, M. (2003). Från ”Tyst vår till krav på oberoende granskning av hållbarhetsredovisningar” *Tidningen Balans*. Vol. 3.
- Lennartsson, R. (2011). Balans reder ut i begreppsfloran. *Tidningen Balans*. No.3
- Ljungdahl, F. (1999). Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag - praxis, begrepp, orsaker. Lund: Lund university press
- Löhman, O. & Steinholtz, D. (2004). Det ansvarsfulla företaget - Corporate Social Responsibility i praktiken, Falun: Ekerlids Förlag
- Manetti, G. & Toccafondi, S. (2012). The Role of Stakeholders in Sustainability Reporting Assurance, *Journal of Business Ethics*, Vol.107, pp.363–377.
- Martinov-Bennie, N., Frost, G. & Soh, Dominic S.B. (2012). Assurance on Sustainability Reporting: State Play and Future Directions. i Jones, Stewart & Ratnatunga, Janek, (eds), *Contemporary Issues in Sustainability Accounting, Assurance and Reporting*, Bingley: Emerald Insight, pp.267-283

Marx, B., & van Dyk, V. (2011). Sustainability reporting and assurance: An analysis of assurance practices in South Africa, *Meditari Accountancy Research*. Vol.19, No.1/2, pp.39-55.

Mock, T.J., Rao, S.S., & Srivastava, R.P. (2013). The development of worldwide sustainability reporting assurance, *Australian Accounting Review*, Vol. 23, No. 4, pp.280-294.

Nationalencyklopedin. (2014a). bestyrka.

Tillgänglig: <http://www.ne.se/sve/bestyrka> [Hämtad 19:e maj 2014]

Nationalencyklopedin. (2014b). notarius publicus.

Tillgänglig: <http://www.ne.se/sve/notarius-publicus> [Hämtad 19:e maj 2014]

O'Dwyer, B. & Owen, D. (2005). Assurance statement practice in environmental, social and sustainability reporting: A critical evaluation, *The British Accounting Review*, Vol. 37, No.2, pp.205–229.

O'Dwyer, B., Owen, D. & Unerman, J. (2011). Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 36, No.1, pp.31–52.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber

Park, J & Brorson, T. (2005). Experiences of and views on third-party assurance of corporate environmental and sustainability reports. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 13, No. 10/11, pp1095-1106

Perego, P. (2009). Causes and Consequences of Choosing Different Assurance Providers: An International Study of Sustainability Reporting, *International Journal of Management*, Vol. 26, No. 3, pp.412-425.

Perego, P. & Kolk, A. (2012). Multinationals' Accountability on Sustainability: The Evolution of Third-party Assurance of Sustainability Reports, *Journal of Business Ethics*, Vol. 110, pp.173–190.

Ramadan, I. A. & Bergström, P. (2013). Bestyrkande av hållbarhetsredovisningar i Sverige, En studie om bestyrkandegivarens, branschtillhörighetens, och storlekens påverkan på bestyrkandet. Uppsala universitet

Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:693845/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 25:e maj 2014]

Sawani, Y., Mohamed, M.Z. & Darus, F. (2012). Preliminary insights on sustainability reporting and assurance practices in Malaysia, *Social Responsibility Journal*. Vol. 6, No.4, pp.627-645.

Simnett, R., Vanstraelen, A. & Chua, W.F. (2009). Assurance of sustainability reports: an international comparison, *The Accounting Review*, Vol. 84, No. 3, pp.937-67.

Solem, T. & Svenssons, P. (2012). Granskning av hållbarhetsredovisningar - Varför granskar endast ett fåtal icke-statligt ägda företag hållbarhetsredovisningen? Lunds universitet
Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2541584&fileId=2541587> [Hämtad 19:e maj 2014]

Suchman, M. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches, *The academy of management Review*. Vol. 20. no.3. pp.571-610.

Svenska Handelsbanken AB. (2014). What is sustainability for Handelsbanken?
Tillgänglig: <http://www.handelsbanken.se/ireng> [Hämtad 19:e maj 2014]

The Economist. (2009). Idea - Triple bottom line
Tillgänglig: <http://www.economist.com/node/14301663> [Hämtad 6:e maj 2014]

The Reassurance Network
Tillgänglig: <http://www.re-assurance.co.uk/resource-centre/general-corporate-responsibility-initiatives/isae-3000/> [Hämtad 6:e maj 2014]

Tengblad, S. (2006). Aktörer och institutionell teori. GR- rapport 2006:10. Göteborg: Gothenburg Research Institute.

Tollerson, C. D. (2012). The Data Decision-Usefulness Theory: An Exploration of Post-1998 Reported Products and Services Segment Data Decision Usefulness. pp.10-22.
Tillgänglig: <http://repositories.tdl.org/uh-ir/bitstream/handle/10657/ETD-UH-2012-05-465/TOLLERSON-.pdf?sequence=2> [Hämtad 8:e Maj 2014]

Topping, N. (2012). How Does Sustainability Disclosure Drive Behavior Change?, *Journal of Applied Corporate Finance*. Vol. 24, Issue 2, pp.45-48

Westermarck, C. (2013). Hållbarhetsredovisning - teori, standarder, praktisk tillämpning, Lund: Studentlitteratur AB

Zorio, A., García-Benau, M., & Sierra, L. (2013). Sustainability Development and the Quality of Assurance Reports: Empirical Evidence. *Business Strategy & the Environment*, *John Wiley & Sons, Inc*, Vol. 22, No. 7, pp.484-500.

Referenslista – Uppsatser

Alberts, P., Gustafsson, J., Gustafsson, K. & Håkansson, J. (2007). Etiska fondförvaltares påverkan på företagens hållbarhetsredovisning. Lunds universitet

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1347927&fileId=2434714> [Hämtad 21:e maj 2014]

Carlsson, M., Pamukci, S. & Qvarnström, A. (2007). Hållbarhetsredovisning - Granskningens roll i svenska hållbarhetsredovisningar. Jönköping university.

Tillgänglig: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:3733/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Claesson, A & Hellman, A. (2008). Hållbarhetsredovisning – Så påverkas revisorn.

Högskolan i Borås

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/3749/1/2008KF27.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Claesson, A. & Nordh, J. (2010). Hållbarhetsredovisning – En studie kring skillnader mellan granskade respektive icke granskade företag. Örebro universitet

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:289410/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Clarén, M. & Persson, V. (2010). Bestyrkande av hållbarhetsredovisning - Kostnad & Nytt. Högskolan i Kristianstad

Tillgänglig: <http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:329619/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Dahlström, A. & Ekqvist, A. (2013). Hållbarhetsrevision - Hur påverkas revisionsbyråerna? Högskolan i Gävle

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:616012/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 25:e maj 2014]

Dirsell, K., Kretz, M. & Zätterström, M. (2008). GRANSKNING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING, Varför är så få hållbarhetsredovisningar i Sverige bestyrkta? Lunds universitet

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2171832&fileId=2435379> [Hämtad: 21:e maj 2014]

Eriksson, S. & Sommerhell, A. (2010). Hållbarhetsredovisning. En kvalitativ studie om drivkrafterna bakom upprättandet av hållbarhetsredovisning och betydelsen av Revisionsrekommendation 6. Uppsala universitet

Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:326231/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Eriksson, E. & Stark, S. (2008). GRANSKNING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING - Upplevelsen ur ett företagsperspektiv. Umeå

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:212381/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Glinqvist, A. (2005). Oberoende granskning av hållbarhetsredovisning - Hur skapar företag trovärdighet för hållbarhetsredovisningen och hur uppfattar intressenterna detta? Södertörns högskola

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:16308/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Gunnarsson, K. & Karlsson, P.A. (2008). Revisionsbyråers granskning av hållbarhetsredovisning. Umeå universitet

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:141958/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Isaksson, A. & Johansson, E. (2010). Hållbarhetsredovisning – faktorer som påverkar jämförbarheten ur revisorer och hållbarhetsansvarigas perspektiv. Luleå tekniska universitet

Tillgänglig: <http://epubl.luth.se/1402-1552/2010/018/LTU-DUPP-10018-SE.pdf> [Hämtad: 25:e maj 2014]

Johansson, K., Sundvall, M., Ulfgren, E. & Vilhelmsson, E. (2008). Kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning - En studie av effekter och motiv. Lunds universitet

Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1351106&fileId=2435051> [Hämtad 21:e maj 2014]

Jotorp, S. & Olsson, L. (2009). Ett företagsperspektiv på kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning - Vilka motiv kan finnas till ett bestyrkande. Mälardalens högskola

Tillgänglig: <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:222542/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Jonzén, J. & Krusing, P. (2011). Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar? Jönköping university

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:420572/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Landström, C. & Sanneborns, C. (2007). Hållbarhetsredovisningen - är granskningen i behov av lagstadgning. Högskolan i Borås

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2550/1/2007KF42.pdf> [Hämtad 21:e maj 2014]

Ramadan, I. A. & Bergström, P. (2013). Bestyrkande av hållbarhetsredovisningar i Sverige, En studie om bestyrkandegivarens, branschtillhörighetens, och storlekens påverkan på bestyrkandet. Uppsala universitet

Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:693845/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 25:e maj 2014]

Solem, T. & Svenssons, P. (2012). Granskning av hållbarhetsredovisningar - Varför granskar endast ett fåtal icke-statligt ägda företag hållbarhetsredovisningen? Lunds universitet

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2541584&fileId=2541587> [Hämtad 19:e maj 2014]

Referenslista - Empiriartiklar

- Ballou, B., Heitge, D. L., & Landes, C. E. (2006). The future of corporate sustainability reporting, *Journal of Accountancy*, Vol. 202, No.6, pp.65-67,70-74.
- Deegan, C., Cooper, B. J., & Shelly, M. (2006a). An investigation of TBL report assurance statements: UK and European evidence, *Managerial Auditing Journal*. Vol. 21, No.4, pp.329–371.
- Deegan, C., Cooper, B. J. & Shelly, M. (2006b). An investigation of TBL report assurance statements: Australian evidence, *Australian Accounting Review*, Vol.16, No.2, pp.2–18.
- Gillet, C. (2012). A study of sustainability verification practices: the French case, *Journal of Accounting & Organizational Change*. Vol. 8, No. 1, pp.62–84.
- Jones, M. J. & Solomon, J. F. (2010). Social and environmental report assurance: Some interview evidence, *Accounting Forum*. Vol. 34, No.1, pp.20–31.
- Kolk, A. & Perego, P. (2010). Determinants of the adoption of sustainability assurance statements: An international investigation, *Business Strategy and the Environment*, Vol.19 No.3, pp.182–198.
- Manetti, G. & Toccafondi, S. (2012). The Role of Stakeholders in Sustainability Reporting Assurance, *Journal of Business Ethics*, Vol.107, pp.363–377.
- Martinov-Bennie, N., Frost, G. & Soh, Dominic S.B. (2012). Assurance on Sustainability Reporting: State Play and Future Directions. i Jones, Stewart & Ratnatunga, Janek, (eds), *Contemporary Issues in Sustainability Accounting, Assurance and Reporting*, Bingley: Emerald Insight, pp.267-283
- Marx, B., & van Dyk, V. (2011). Sustainability reporting and assurance: An analysis of assurance practices in South Africa, *Meditari Accountancy Research*. Vol.19, No.1/2, pp.39-55.
- Mock, T.J., Rao, S.S., & Srivastava, R.P. (2013). The development of worldwide sustainability reporting assurance, *Australian Accounting Review*, Vol. 23, No. 4, pp.280-294.
- O'Dwyer, B. & Owen, D. (2005). Assurance statement practice in environmental, social and sustainability reporting: A critical evaluation, *The British Accounting Review*, Vol. 37, No.2, pp.205–229.
- O'Dwyer, B., Owen, D. & Unerman, J. (2011). Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 36, No.1, pp.31–52.
- Park, J & Brorson, T. (2005). Experiences of and views on third-party assurance of corporate environmental and sustainability reports. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 13, No. 10/11, pp1095-1106
- Perego, P. (2009). Causes and Consequences of Choosing Different Assurance Providers: An International Study of Sustainability Reporting, *International Journal of Management*, Vol. 26, No. 3, pp.412-425.

Perego, P. & Kolk, A. (2012). Multinationals' Accountability on Sustainability: The Evolution of Third-party Assurance of Sustainability Reports, *Journal of Business Ethics*, Vol. 110, pp.173–190.

Sawani, Y., Mohamed, M.Z. & Darus, F. (2012). Preliminary insights on sustainability reporting and assurance practices in Malaysia, *Social Responsibility Journal*. Vol. 6, No.4, pp.627-645.

Simnett, R., Vanstraelen, A. & Chua, W.F. (2009). Assurance of sustainability reports: an international comparison, *The Accounting Review*, Vol. 84, No. 3, pp.937-67.

Zorio, A., García-Benau, M., & Sierra, L. (2013). Sustainability Development and the Quality of Assurance Reports: Empirical Evidence. *Business Strategy & the Environment*, *John Wiley & Sons, Inc*, Vol. 22, No. 7, pp.484-500.

Bilaga 1 - Sammanställning av Uppsatser

N	Författare (År)	Titel	Skäl för	Skäl emot
1	Ramadan, I. A. & Bergström, P. (2014)	Bestyrkande av Hållbarhetsredovisningar i Sverige, En studie om bestyrkandegivarens, branschtillhörighetens, och storlekens påverkan på bestyrkandet	Känsliga branscher, Företagsstorlek	Kostnad, Storlek - stora företag har råd
2	Dahlström, A. & Ekqvist, A. (2013)	Hållbarhetsrevision Hur påverkas revisionsbyråerna?	Ligger i tiden, Intresse från allmänheten, Privata vill följa statliga, Kokurrensfördel för vissa branscher, Beror på företags miljöpåverkan, Trovärdighet, Ökar kvalitet på information, Tvingande institutionella krav	
3	Solem, T. & Svensson, P. (2012)	Granskning av hållbarhetsredovisningar - Varför granskar endast ett fåtal icke-statligt ägda företag hållbarhetsredovisningen	Interna rutiner – kommunikation/Säkerhet/ Data/Struktur, Nödvändigt, Intern trygghet, Trovärdigare info, Krav från hållbarhetsanalytiker, Leva som man lär.	Ej mogna, Ingen efterfrågan från intressenter, Tidskrävande, Kostnad & Nyttan, Intern revision, Ingen branschnorm, Redan ökad tilltro.

4	Jonzén, J. & Krusing, P. (2011)	Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar?	Bevisa att info är trovärdig, Statligt ägande, Känsliga branscher/Utsläppsbolag, För investerare, Starkare varumärke, Investerare vill ha, Internt - ökad kvalitet på hållbarhetsarbete och ökad tillförlitlighet, Ökade intressentkrav efter skandaler, Kvalitetsstämpel, Bollplank/ Rekommendationer & förbättrade rutiner, Trovärdighet för utomstående, Mervärde, Ökar transparens, internationella investerare.	“det står att det är så, självklart stämmer det” /bestyrkande onödigt, Stora börsbolagen känner ingen press, Budget, Risk för oren/icke fullständig bestyrkanderapport, Ingen norm, Ingen lag, Tillräckligt förtroende av intressenterna ändå, Kontrollerar på andra sätt
5	Clarén, M. & Persson, V. (2010)	Bestyrkande av hållbarhetsredovisning - Kostnad & nytta	Ägarkrav, Känslig bransch, Kvalitetsstämpel, Ökad trovärdighet, Tillförlitlighet, Intressenter, Kontrollera att GRI följs, Lärande och feedback,	
6	Claesson, A. & Nordh, J. (2010)	Hållbarhetsredovisning: En studie kring skillnader mellan granskade respektive icke granskade företag	Ger mervärde, Medför trovärdighet, Granskning försäkrar neutralitet, Betydelsefull ur ett investerarperspektiv. Förebygga reklamkataloger – öka väsentlighet	
7	Isaksson, A & Johansson, E. (2010)	Hållbarhetsredovisning - Faktorer som påverkar jämförbarheten ur revisorer och hållbarhetsansvarigas perspektiv	Öka jämförbarheten, Mer rättvisande bild, Ökar väsentligheten i informationen, Ökar trovärdigheten, Säkerställer hållbarhetsredovisningens korrekthet	

8	Eriksson, S. & Sommerhell, A. (2010)	Hållbarhetsredovisning En kvalitativ studie om drivkrafterna bakom upprättandet av hållbarhetsredovisning och betydelsen av Revisionsrekommendation 6	Ökat behov av att identifiera förbättringspunkter inför expansion, Företagsvärdet ökar, Fler andra gör det, Extra trovärdighet, Kvalitetssäkrar hållbarhetsinformationen, Ger skydd gentemot intressenter, Möta intressenters behov och krav, Ökar förtroendet, Säkerställer objektivitet	Mognadsprocess - kan skadas av att inte nå rapporteringskrav
9	Jotorp, S. & Olsson, L. (2009)	Ett företagsperspektiv på kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning Vilka motiv kan finnas till ett bestyrkande	Visar tillförlitlighet, Ökad trovärdighet, Intressentefterfrågan, Branschnorm, Uppskattning från intressenter, Få utomståendes perspektiv - Förbättrar internt arbete & kontroll, Visa en sann hållbarhetsredovisning/ rimlighet & tillförlitlighet Konkurrensmedel, Kvitto på fungerande hållbarhetsarbete, Mervärde, Ökad transparens, Ökar objektiviteten, Statligt krav, Legitimitet, Ökar värdet för företaget, Visa mognad i hållbarhetsarbete, Innebär en kostnadsbesparing, Behövs i känslig bransch	Höga kostnader, Osäkra effekter, Tar tid
10	Gunnarsson, K. & Karlsson, P. A. (2008)	Revisionsbyråers granskning av hållbarhetsredovisning	Hindra att företag skönmålar sig själva, Säkrar kvaliteten på informationen	

11	Johansson, K., Sundvall, M., Ulfgrim, E. & Vilhelmsson, E. (2008)	Kvalitetssäkrad hållbarhetsredovisning, en studie av effekter och motiv	Värdepåverkande, Utvecklar arbetet med hållbarhetsredovisning, Konkurrensfråga, Ökad transparens, Intressant för investerare	Investerat i bästa miljöteknik, Hållbarhetsredovisni ngen är relativt nytt i Sverige, Kostnadsfråga, Saknas lagkrav,
12	Eriksson, E. & Stark, S. (2008)	GRANSKNING AV HÅLLBARHETS- REDOVISNING - Upplevelsen ur ett företagsperspektiv	Kvalitetssäkring, Ökad transparens, Ökat förtroende, Underlag för olika strategier/Bollplank, Konkurrensfördelar, Visar seriositet, Hög nivå på redovisningen, Signal till anställda, Tydlighet, Ökat värde för intressenter, Ökad trovärdighet, Intern effektivitet/säkerhet, Bättre interna processer/ struktur, Ökar möjligheten till jämförelse med andra, Ligga i framkant inom branschen, Kvalitetssäkring, Visar att koncernledningen tar hållbarhet på allvar, Ökad legitimitet, Anständighetskrav, Objektivitet, Korrekt information,	Kostsam, Få andra som gör det, Förstår ej fördelarna med bestyrkandet
13	Claesson, A. & Hellman, A. (2008)	HÅLLBARHETS- REDOVISNING – Så påverkas revisorn	Legitimitet mot marknaden, Intressenter efterfrågar, Trovärdighet till hållbarhetsarbetet, Skapar bättre struktur/ Bidrar till utveckling av hållbarhetsarbetet & strukturen, Ger en kvalitetsstämpel	

14	Dirsell, K., Kretz, M. & Zätterström, M. (2008)	GRANSKNING AV HÅLLBARHETS- REDOVISNING, Varför är så få hållbarhetsredovisningar i Sverige bestyrkta?	Förtroende & tillit mot intressenter, Viktigt för medarbetarna, Visa företagets trovärdighet, Massmedialt tempo, Press från intressenterna, Investerare vill ha hög transparens och minimera risk för negativa övertäckningar framförallt i utsatta branscher - granskning = förebyggande, Konkurrensfördel, Bra för varumärket, Attraktiv arbetsgivare, Attrahera investerare, Effektiv hushållning av resurser.	
15	Carlsson, M., Pamukci, S. & Qvarnström, A. (2007)	Hållbarhetsredovisning- Granskningens roll i svenska hållbarhetsredovisningar	Intressenters informationsbehov, Säkerställa att förhållandena är som de uppges vara, Ökad transparens, Legitimitet, Bransch m. miljö och social påverkan	Tillgodoser intressenters efterfrågan, Ökar inte legitimitet, Ingen efterfrågan, Kvalitetssäkring behövs ej av icke- finansiell information, Kostnaden högre än nyttan, Resurser läggs på förbättring av redovisningen än bestyrkandet av den.
16	Alberts, P., Gustafsson, J., Gustafsson, K. & Håkansson, J. (2007)	Etiska fondförvaltares påverkan på företagens hållbarhetsredovisning	Påtryckningar från SFF, GRI och FA som rekommenderar ett bestyrkande,	Ingen förvaltare driver frågan
17	Landström, C. & Sanneborn, C. (2007)	Hållbarhetsredovisningen - är granskningen i behov av lagstadgning?	Ökad trovärdighet, Intressenternas behov/krav av en mer fullständig och trovärdig redovisning, Ger hög kvalitet på informationen, Undvika storytelling	Ej mogna för granskning, Komplexa redovisningssystem, Kostnad överstiger nyttan,

18	Glinqvist, A. (2005)	Oberoende granskning av hållbarhetsredovisning - Hur skapar företag trovärdighet för hållbarhetsredovisningen och hur uppfattar intressenterna detta?	Ökar trovärdigheten för redovisningen, Interna motiv, Säkerställer kvaliteten, Ökar trovärdigheten hos redovisningen, Ger en mer rättvisande bild, Ökar informationsrelevans,	
----	-------------------------	---	--	--

Bilaga 2 - Sammanställning av internationella publikationer

N	Författare (År)	Titel	Skäl för	Skäl emot
1	Mock, T., Rao, S. & Srivastava, R (2013)	The Development of Worldwide Sustainability Reporting Assurance	Känsliga branscher, Konkurrensfördel	
2	Zorio, A., García- Benau, M. & Sierra, L. (2013)	Sustainability Development and the Quality of Assurance Reports: Empirical Evidence	Känsliga branscher och industrier	
3	Manetti, G. & Toccafondi, S. (2012)	The Role of Stakeholders in Sustainability Reporting Assurance	Intressenter Interna intressenter	
4	Perego, P. & Kolk, A. (2012)	Multinationals' Accountability on Sustainability: The Evolution of Third-party Assurance of Sustainability Reports	Känsliga branscher, Institutionell påverkan på multinationella företag, Regler och riktlinjer, Faktorer på landsnivå, Isomorfism	Undvika problem pga. otillräcklig hållbarhets- redovisning
5	Martinov- Bennie, N., Frost, G & Soh, D, S.H. (2012)	Assurance on Sustainability Reporting: State Play and Future Directions	Ökad trovärdighet internt och externt, Riskminimering, Följa regler/lagar, Förbättra rykte, ökad trovärdighet till redovisning genom GRI+ rankning, Underlätta intern förändringsprocess, Institutionell påverkan	Externt bestyrkande onödigt, Inte mogna nog, Skepsis till värdeökning & relevans
6	Gillet, C. (2012)	A study of sustainability verification practices: the French case	Verifiera kontrollverktygen och mätningsprocessen, Tillförlitlighet, Möjlighet till feedback och förbättringsförslag, Legitimitet mot intressenter	

7	Marx, B & van Dyk, V. (2011)	Sustainability reporting and assurance - An analysis of assurance practices in South Africa	Känsliga branscher	
8	O'Dwyer, B., Owen, D., & Unerman, J. (2011)	Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting	Feedback, Legitimitet, Konstruerar sammanhang, Genomsyrar analysen, Legitimitet, Interna processer	
9	Kolk, A., Perego, P. (2010)	Determinants of the Adoption of Sustainability Assurance Statements: An International Investigation	Intressentorienterade länder, Länder med svagare statlig övervakning, Länder med bättre företagsmetoder/lagar, Medvetandenivån landet, Rådande institutionella mekanismer	
10	Jones, M. J. & Solomon, J. F. (2010)	Social and environmental report assurance: Some interview evidence	Trovärdighet, Förbättrad rapport, Företag tydligt vilseleder intressenter = objektivitet Naturligt steg i processen, Ökar värdet, Möjlighet till oberoende verifikation	Omogna i arbetet med hållbarhets - redovisning, Komplexitet, Tid, Kostnad, Tillräcklig intern redovisning, Endast lednings styrverktyg
11	Sawani, Y., Mohamed, M.Z. & Darus, F. (2010)	Preliminary insights on sustainability reporting and assurance practices in Malaysia	Trovärdighet ökar med revisor, Intressenters behov, förbättra intern och extern rapportering, Att vara i framkant med miljöarbetet, Ej tillräcklig med intern kontroll, Förebygga vilseledande information, Bättre internstruktur	

12	Simnett, R, Vanstraelen, A, & Chua, W.F (2009)	Assurance on Sustainability Reports: An International Comparison	Trovärdighet, Intressentorienterade länder, Länder med starkare rättssystem, Känsliga branscher	
13	Perego, P. (2009)	Causes and Consequences of Choosing Different Assurance Providers: An International Study of Sustainability Reporting	Trovärdighet, Ökat förtroende, Bolagsstyrning, Substitut vid svagt rättsskydd för bolagets investerare,	
14	Deegan, C., Cooper, B. J., & Shelly, M. (2006)	An investigation of TBL report assurance statements: Australian evidence	Extern feedback för förbättringar, Trovärdighet	
15	Ballou, B., Heitger, D. L, Landes, C. E & Adams, M. (2006)	The Future of Corporate Sustainability Reporting	Ökad kvalitet, Ökad informationsanvändbarhet	
16	Deegan, C., Cooper, B. J., & Shelly, M. (2006)	An investigation of TBL report assurance statements: UK and European evidence	Att ge åsikt om all data, Bedöma miljöaspekten, Bedöma kontrollen och systemen på plats, Identifiera betydande avvikelser, Bedöma prestationer mot mål, Bedöma intern redovisningsprocess, Ge åsikt om utvald data från hållbarhetsredovisningen, Bedöma dialog och samhällskommunikations- processen, Bedöma processen för identifiering, insamling och rapportering av data	

17	O'Dwyer, B, & Owen, D. L. (2005)	Assurance statement practice in environmental, social and sustainability reporting: a critical evaluation	Intressenter, Motverka skepsis kring hållbarhetsredovisningen, Högre nivåer av säkerhet för rapporter och processer	Kostnad vs. nytta
18	Park, J & Brorson, T (2005)	Experiences of and views on third-party assurance of corporate environmental and sustainability reports	Ökad trovärdighet till prestationer, Förbättra interna system, Behålla positionen som föregångare i miljöstyrning, Svarar på intressentfrågor, Sann och fullständig rapport, Branscher med ökad granskning, Press från andra företag inom branscher, Noggrannare hållbarhetsredovisning,	Kostnad, Inget extra värde eftersom företaget redan gör rätt, Tillför trovärdighet för bestyrkandegivaren istället för själva företaget, Ej mognad, Andra åtgärder vidtas för bättre kvalitet och fullständighet, Företaget rapporterar enligt lag och därmed säkerställer väsentligheten.

Bilaga 3 - Frågeformulär

Följande frågor avser Handelsbankens inställning till hållbarhetsredovisning och bestyrkande av denna

1. Vad har förekomsten av en hållbarhetsredovisning för betydelse för Er?
På en skala mellan 1-9 där 1 är "ointressant" och 9 är "avgörande"
Förklara gärna hur ni tänker och resonerar kring detta.
2. Gör ni skillnad på företag med eller utan hållbarhetsredovisning vid kreditgivning?
3. Vad har ett bestyrkande av hållbarhetsredovisningar för betydelse för Er?
På en skala mellan 1-9 där 1 är "ointressant" och 9 är "avgörande"
4. Gör ni skillnad på om företag har bestyrkt eller inte bestyrkt sin hållbarhetsredovisning vid kreditgivning?
5. Hur viktigt är ett bestyrkande för er riskbedömning vid kreditgivning eller investering?
- 6a). Utförs det några påtryckningar, eller finns ett intresse från er sida på att företag ska få sina hållbarhetsredovisningar bestyrkta av en extern part?
b). I så fall vilka typer av påtryckningar?
- 7a). Vilka fördelar ser ni med dagens form av bestyrkande?
b). Vilka nackdelar ser ni med dagens form av bestyrkande?
8. Har ni någon fundering på vilka skäl som kan ligga bakom att företag väljer att bestyrka sina hållbarhetsredovisningar?

Följande frågor avser Första AP-fondens inställning till de företag Ni väljer att ha med i den portfölj Ni förvaltar

1. Vad har förekomsten av en hållbarhetsredovisning för betydelse för Er?
På en skala mellan 1-9 där 1 är "ointressant" och 9 är "avgörande"
Förklara gärna hur ni tänker och resonerar kring detta.
2. Gör ni skillnad på företag med eller utan hållbarhetsredovisning då ni sätter samman Er portfölj?
3. Vad har ett bestyrkande av hållbarhetsredovisningar för betydelse för Er?
På en skala mellan 1-9 där 1 är "ointressant" och 9 är "avgörande"
4. Gör ni skillnad på om företag har bestyrkt eller inte bestyrkt sin hållbarhetsredovisning då ni avgör om de ska vara en del av er portfölj?
5. Hur viktigt är ett bestyrkande för er riskbedömning inför investering?
- 6a). Utförs det några påtryckningar, eller finns ett intresse från er sida på att företag ska få sina hållbarhetsredovisningar bestyrkta av en extern part?
b). I så fall vilka typer av påtryckningar?
- 7a). Vilka fördelar ser ni med dagens form av bestyrkande?
b). Vilka nackdelar ser ni med dagens form av bestyrkande?
8. Har ni någon fundering på vilka skäl som kan ligga bakom att företag väljer att bestyrka sina hållbarhetsredovisningar?